

Van de volgende thema's vindt u uitleenbare natuur- en milieueducatieve publicaties in het documentatiecentrum:

Afval.....	2
Boeken, tijdschriften.....	6
Bodem.....	6
Bos.....	8
Dieren.....	10
Duurzame ontwikkeling.....	15
Energie.....	19
Geluid.....	23
Landbouw en tuinieren.....	25
Leefmilieu algemeen.....	27
Lucht.....	32
Milieudagen en milieuweken/educatief reservaat.....	34
Milieuzorgsysteem.....	40
Natuur algemeen.....	44
Natuur- en milieueducatie (werken over ...)	51
Ruimtelijke ordening.....	54
Spelen.....	55
Verkeer.....	60
Voeding.....	64
Water.....	66
Zoekkaarten voor eenvoudige determinatie.....	75
Multimedia.....	77
Posters en wandplaten.....	79

Gebruikte symbolen:	ⓘ	= bron
	👤	= (leeftijd van de) doelgroep
	→	= bestellen

Afval

“Jong geleerd is knap gerecycleerd”

SO-AFV002

① OVAM

Eén fiche per afvalsoort met interessante info over afvalstromen van bron tot de recyclage, géén invul- of werkbladen, goede achtergrondinfo over hoe juist sorteren en recycleren, "school en klas-in-actietips" om afval te voorkomen (preventief).

Deze tips kunnen onmiddellijk in school worden toegepast mits er wat inspanningen worden gedaan. De behandelde fracties zijn: papier en karton, glas, metaalverpakkingen, plastic, drankkartons, GFT, KGA, geneesmiddelen, kringloopmateriaal, autowrakken en banden. Een noodzaak om er in school mee te starten!

→ Gratis te bestellen bij OVAM (hoofdzetel: 015/ 28 42 84 en OVAM - educatief aanbod bij mevr. Van Opstal: 015 / 284 142)

“Zwerfafval”

SO-AFV003

① I.V.N.

‡ secundair onderwijs

Met handleiding voor de lkr en werkbladen voor lln, rechtstreeks kopieerbaar en bruikbaar.

“Bezoek aan een containerpark”

SO-AFV004

① C.I.S. in samenwerking met OVAM

‡ In feite best voor het basisonderwijs maar ook goed toepasbaar in het eerste jaar A - stroom en ook in de B -stroom.

Het bezoek aan het containerpark bestaat uit een reeks opdrachten en spelen rond verschillende soorten afval. Het betreft telkens korte, speelse activiteiten met weinig voorbereiding. Het geheel wordt ingekaderd met een 'afvalmonster'. Juist sorteren en afvalpreventie zijn de kernwoorden. Met leidraad.

“Afval?”

SO-AFV005

① PIME

Infobundel bij de plaatselijke tentoonstelling. Bevat uitgebreide, gedetailleerde info over de afvalberg. Geen lesmateriaal, wel goede en adequate achtergrondinformatie.

“Wie slim is, sorteert”

SO-AFV006

① OVAM

Een vijftal bundels (glasafval, papierafval, plastic afval, klein gevaarlijk afval, groente-, fruit- en tuinafval. Elke bundel gaat specifiek in op de samenstelling van die fractie, waar het naartoe gaat, hoe de fractie verwerkt wordt en hoe jij zelf kan bijdragen aan een oplossing. Met zeer goede, kopieerbare afbeeldingen om in school jouw acties kenbaar te maken.

"Gids voor afvalarme evenementen"

SO-AFV007

① OVAM

Handleiding voor de organisatie van een milieuvriendelijk evenement. Afvalbeheersing is momenteel zeker een hot item op schoolfeesten, fuiven, concerten. Deels dus op school toepasbaar, maar veeleer bedoeld voor grotere happenings dan het normale schoolgebeuren.

"Wees slim, vermijd afval"

SO-AFV008

① OVAM

Brochure met 10 tips om afval te voorkomen in de klas, op school en thuis. Geen invulbladen maar zeer goed bruikbaar om rondom afvalpreventie in school te werken. U kan er wel zelf een les uit ontwikkelen...

"Afval: overzicht 1999"

SO-AFV009

Cijfers van de afvalintercommunale Intercompost (Zuid- Limburgse gemeenten) die de evolutie van de afvalstromen van 1995 tot en met 1999 overzichtelijk weergeven. Bruikbaar voor een thema rondom afval op school.

"Toolkit – Special Afvalcommunicatie"

SO-AFV010

① Toolkit Special Afvalcommunicatie is een uitgave van stichting Milieunet.

In deze brochure met cd-rom staan verschillende manieren om over afval te communiceren onder de vorm van tips, weetjes en cartoons. Deze zijn vrij te kopiëren zolang ze niet voor commerciële doeleinden worden gebruikt.

"Afvalzorgsystemen voor het VTI" (geïntegreerde proef)

SO-AFV011

① VTI (DBSO), Aug. Cuppenstraat 35, 3580 Beringen

† 3de graad

Deze geïntegreerde proef behandelt de basis voor het leggen van een afvalzorgsysteem. Dit werk kan een leidraad zijn om een afvalzorgsysteem te starten in je eigen school. Gedetailleerd, volledig werk.

"Thema Afval"

SO-AFV012

① Don Bosco Halle

† OV2 en 3

Mooi verzorgde lessen met veel doeopdrachten. Met de resultaten kan men de school motiveren minder afval te produceren.

"Afval werkmap voor thuis of in de klas"

SO-AFV013

† OV2 en 3

Lespakket over afval. Eenvoudige teksten, met veel verhaaltjes en tekeningen, doetaken.

“Papier vandaag en morgen”

SO-AFV014

① Paper Chain Forum, info@paperchain.be

† 1ste graad secundair onderwijs

Didactisch pakket over papier en milieu. Bevat vragenlijst voor de lkr, map met reeks lessenthema's, map met diezelfde lessenthema's op slides (kopijen), enveloppe met papiermonsters, zakjes met grondstoffen voor papier, brochures met achtergrondinformatie voor de lln en lkr. Bruikbaar in een les omtrent afval, recyclage. Nu is er ook een pakket 'Zelf papier maken' bijgevoegd door 'Paper Chain Forum'. Met handleiding, het nodige materiaal, een verhaaltje over 'Vezeltje Hout' en achtergrond informatie.

“Afval en duurzame materialen”

SO-AFV015

① Milieuzorg op School

† alle secundaire scholen

Deze publicatie is een handleiding om te werken aan het thema afval en materialen volgens het MOS-stappenplan. Er worden voor zowel de leerlingen van alle graden, de leerkrachten, de directie, het onderhoudspersoneel en het technisch personeel tips gegeven hoe men op school afvalproblemen kan aanpakken. Er wordt veel aandacht besteed aan de acties die men kan ondernemen in de scholen maar ook aan de achtergrondinformatie.

→ Deze publicatie is niet uitleenbaar maar kan gratis aangevraagd worden door MOS-scholen bij mos@limburg.be.

“Mix - In't groen” (leerlingenboekje)

NIEUW!!!

SO-AFV016A

① uitgeverij Averbode

† 17-18 jaar

→ ISBN: 978-90-317-2742-1

PAV-boekje waarin de milieuproblemen worden aangekaart. De leerlingen vernemen vooral wat ze zelf kunnen doen om minder afval te produceren en minder energie te verbruiken. De handleiding voor leerkrachten is ook aanwezig.

“Mix - In't groen” (leerkrachtenboekje)

NIEUW!!!

SO-AFV016B

① uitgeverij Averbode

† 17-18 jaar

→ ISBN: 978-90-317-2742-1

Handleiding van het PAV-boekje waarin de milieuproblemen worden aangekaart. De leerlingen vernemen vooral wat ze zelf kunnen doen om minder afval te produceren en minder energie te verbruiken.

“Pak-je-afval”

SO-SPE004

† voor verschillende leeftijden, van 12- 15 en van 15 – 18 jaar.

Het spel is geschikt voor groepen van 6 tot 36 kinderen en heeft als doel om aan afvalpreventie te doen. Per leeftijdsgroep zijn er drie spelmethodieken uitgewerkt. Deze zijn los te gebruiken maar didactisch liggen ze in elkaars verlengde. Deze drie spelen

zijn: "Een berg afval" (rond afvalproductie in Vlaanderen); "De afvalquiz" handelt dan weer over de rol die kinderen zelf hebben als afvalproducent; "Eerste hulp bij afvalvoorkoming" is een plattegrondspel met tips en suggesties rondom afvalvoorkoming

"Verwerking van afval (anorganisch en organisch)"

SO-LEE001

① stichting Veldwerk Nederland

Thema 3 uit de map 'Veldwerk in de schoolomgeving'. Achtereenvolgens worden behandeld: kringloop van organisch afval (p. 65 – 74), afval op de composthoop (p. 75 - 93) en voedselverpakkingen (p.83 - 93). Met handleiding en degelijke werkbladen. U vindt dit thema 3 uit de map bij het onderdeel 'Leefmilieu algemeen' in de kast met milieueducatieve publicaties voor het secundair onderwijs.

"Afval"

SO-LEE004

① Natuurmuseum Groningen

‡ Specifiek voor de B -stroom (ook bruikbaar voor A -klassen)

Uit het lespakket 'Milieu en huishouden'. Met handleiding, info- en werkbladen.

"Klein gevaarlijk afval" en "Schoonmaak- en wasmiddelen"

SO-LEE004

① Natuurmuseum Groningen

‡ Specifiek voor de B -stroom (ook bruikbaar voor A -klassen)

Idem als hierboven, uit 'Milieu en huishouden'. Werk- en infobladen met handleiding.

"Miel en de milieutjes"

SO-LEE007

‡ OV 2 en 3

Cursus over afval, lucht en water. Met spelletjes, teksten en vraagjes, experimenten, ... Zie Leefmilieu algemeen.

"Milieuvriendelijk consumeren"

BO-AFV017

① OVAM

Het project 'milieuvriendelijk consumeren' is bedoeld om een bijdrage te leveren aan een goede informatievoorziening opdat de consument in staat wordt gesteld een juiste afweging te maken in het voordeel van milieuvriendelijke producten. In dit handboek vind je een eerste hulp bij de aankoop van producten en uitgebreide milieu-info over de productgroepen batterijen, huishoudtoestellen, isolatie, ...

"Afval"

BO-LEE001

① Stichting Leefmilieu

Dit thema uit 'Milieu spelenderwijs' behandelt op een boeiende wijze diverse aspecten rond afval (storten, ophalen, hergebruiken, verwerken). Ook zeer geschikt voor de B-stroom.

Boeken, tijdschriften

In het documentatiecentrum van 'het Groene Huis' is een zeer rijke verzameling (meer dan 7000 titels!) van boeken en tijdschriften van de meest diverse onderwerpen met betrekking tot natuur en milieu te raadplegen. Enkele waardevolle natuur- en milieutijdschriften noemen we hier omdat ze vaak goed bruikbaar zijn op school: Wapiti, Grasduinen, MENS (Mens en natuur in de samenleving), Natuur en techniek, Baobab, Panda (WWF)... Verder treft u er ook alle tijdschriften van de milieuverenigingen, ondermeer Greenpeace, Natuurpunt. Vaak treft u hierin natuureducatieve bijlagen.

Bodem

“Grondig bekeken”

SO-BOD001

① Natuureducatief Centrum 'De Vroente', Kalmthout

Een werkbundeltje voor de leerling en een korte handleiding voor de leerkracht over een bodemboring voor podsolbodems (heide). Het ontstaan van die bodem wordt kort toegelicht. Best geschikt voor eerste jaar secundair onderwijs in het vak aardrijkskunde, alhoewel het werd opgesteld voor het basisonderwijs.. De werkmethode is perfect toepasbaar op andere bodems.

“Bodemonderzoek”

SO-BOD002

① PIME, Lier

† Te moeilijk voor eerste graad. Beter geschikt voor een wetenschappelijke richting in de tweede graad van het S.O.

In deze werkbundel komen de fysische en chemische eigenschappen van de bodem aan bod net als de bodemorganismen.

“Werkboek bodem”

SO-BOD003

① I.V.N.

† eerste graad A -stroom

Over het ontstaan, het gebruik en de bedreiging van onze bodem. Allerlei opdrachtjes worden uitgelegd en daarna volgt informatie. Werkblaadjes kunt u aan de hand van dit boekje zelf aanmaken.

“Veldwerk over bodem”

SO-BOD004

① Veldstudiecentrum Orvelte

† 2de graad (1ste graad mits aanpassingen)

Gedetailleerde werkbundel waarin vele technieken van bodemonderzoek aan bod komen. Vooral het chemisch aspect (fosfaten, nitraten, ammonia,...) komt aan bod. Een aantal opdrachten zijn zeker te moeilijk voor de eerste graad al kan u er natuurlijk wel enkele uit selecteren.

“Ondergronds bovengronds”

SO-BOD005

① Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling EWBL

‡ eerste graad.

Delfstoffen in Vlaanderen. Mooi materiaal over gesteenten en bodems en hun ontstaan. Niet rechtstreeks NME-materiaal maar prachtige info met uitstekende set transparanten, bruikbaar voor o.m. aardrijkskunde.

“Excursie Maasland”

CD-ROM

① Europlanetarium VZW, Planetariumweg 19, 3600 Genk

‡ 3de graad

De cd-rom start automatisch met een korte inleiding en routebeschrijving van de excursie. Het is een handleiding voor leerkrachten en bevat: de voorbereiding, uitwerking van de volgende excursiepunten: Groeve Herman, Mechelse Heide en Sibelco, Dilsen Stokkem. Je vindt goed bruikbaar kaartmateriaal terug alsook werkbladen voor de leerlingen. Het is een kant en klare excursie maar je kan hem invullen naar believen. Aanrader!

“Bodemonderzoek”

SO-LEE005

Uit de map 'Veldwerk in de basisvorming aardrijkskunde'. Allerlei eenvoudige onderzoekstechnieken rondom volgende deelaspecten van bodem en ondergrond komen aan bod: Wat zit er in de grond? (grondsoorten), hoe ziet de bodem eruit? , vocht in de bodem, korrelgrootte van de grond, bodemdoorlaatbaarheid, bodemdichtheid en begroeiing,... Telkens zijn er volledig uitgewerkte werkbladen die vrij kopieerbaar zijn en vooraf een handleiding voor de leerkracht.

“De bodem bekeken”

BO-BOD002

① IVN

‡ eerste graad van het secundair onderwijs (A - en B -stroom)

Dit is een al wat oudere uitgave maar nog steeds zeer geschikt voor lessen over de bodem. U vindt er talrijke lesonderwerpen in met techniekkaarten en verslagbladen voor de leerling over het uitvoeren van experimentjes. Voorbeelden: gesteenten onderzoeken, kringlopen in de bodem, mest, bodemprofiel maken, bodemdiertjes vangen, Ervaringsgericht leren staat centraal.

“Bodem”

BO-LEE001

‡ B -stroom van de eerste graad.

Het thema 'bodem' uit het boek 'Milieu spelenderwijs' gaat op een luchtige manier in op het bewerken, ontginnen en vergifigen van de bodem. Met rebusen, raadsels, vraagjes ... in meerdere vakken te behandelen. Goed bruikbaar.

Bos

“Het bos, meer dan bomen alleen”

SO-BOS001

① PNC 'Het Groene Huis'

‡ Eerste graad secundair onderwijs, A - stroom. Deze bosbiotoopstudie is minder geschikt voor de B -stroom omwille van de moeilijkheidsgraad van bepaalde opdrachten.

Deze recent ontwikkelde biotoopstudie, gebaseerd op ervaringsgericht leren in het domein Bokrijk, wordt begeleid door ervaren natuurgidsen (tijdig reserveren).

“Boszoektocht (De speurmeus in het bos)”

SO-BOS002

① Provinciaal Natuurcentrum voor het domein Bokrijk en ook het domein Nieuwenhoven.

‡ A-stroom, ook goed bruikbaar voor de B -stroom.

Goed, beknopt, onmiddellijk bruikbaar boekje dat ook van toepassing is (op enkele dingen na) in een bos in uw buurt. Overeenkomstig met recente onderwijsrevoluties als ervaringsgericht leren. Duur ca. 1,5 uur tot 2 uur.

“Het bos, meer dan een verzameling bomen”

SO-BOS003

① PIME

‡ 2de graad, 2de jaar

Goed uitgewerkte bundel over bos, bosgebruik, invloed van omgevingsfactoren, bosecosysteem, bosgemeenschappen, ... kortom alles over het bos.

“Regenwoud.com” (met CD-rom)

SO-BOS004

① Vlaams Ministerie van Ontwikkelingssamenwerking, Trimbina, e.a.

‡ 3de graad ASO, KSO, TSO

Dit is een e-learning project met als thema's duurzaamheid, globalisering en Noord-Zuid dialoog. Virtuele reis doorheen het regenwoud en alles wat erbij komt kijken. Ideale ICT-les! Echte aanrader!!

In 2005 werd dit project uitgebreid met Kameroen via www.wwf.be/jengi of via www.regenwoud.com .

“Hou(d)t van het bos”

SO-BOS005

① WWF

‡ 1ste graad secundair

Héél uitgebreid document over het bos. Met pedagogisch dossier voor leerkrachten, onderzoeksmateriaal, achtergrondinformatie.

“Het bos ontdekken en begrijpen”

SO-BOS006

① W.W.F. met de steun van AMINAL

Dit dossier bevat zo'n 44 voorstellen of suggesties om het bos op een educatieve manier te verkennen. Het eerste deel is meer theoretisch gericht. Het grootste deel (deel 2) van de map bestaat uit fiches. In vijf reeksen wordt het bos ontdekt. Deel 1 is een ontdekking van het bos via de zintuigen. In een tweede deel gaat men meer in op

tekenen, knutselen, zingen, spelen... Deel 3 behandelt de fauna, flora en hun biotopen terwijl reeks vier toont hoe het ecosysteem werkt. In deel 5 komt het economische aspect aan bod. Rechtstreeks bruikbare lessen. Als u een verstandige selectie maakt tussen de diverse boskaarten heeft u beslist stof genoeg voor boeiende lessen.

“FSC-gelabeld hout”

SO-BOS007

Dit is geen lesmateriaal maar een informatiebundel over het gebruik van hout dat afkomstig is uit ecologisch verantwoord beheerde bossen. U vindt hierin o.m. een bundel van het W.W.F. over de ganse problematiek met betrekking tot het gebruik van duurzaam hout.

“Staatjesdoos FSC-gelabeld hout”

SO-BOS 008

① WWF, Vlaamse Overheid en de Vlaamse provincies.

Het FSC-label garandeert dat een hout- of papierproduct uit een verantwoord beheerd bos komt. Deze staatjesdoos bevat 17 houtsoorten en 3 plaatmaterialen die op de Belgische markt met FSC-label beschikbaar zijn.

Bij deze doos hoort ook een poster.

“Het zwijgen van de vossen”

NIEUW!!!

SO-BOS009

① Mario Van Brakel

† vanaf 13 jaar

→ ISBN: 978-9044811582

Een jongerenroman waarin de veertienjarige Maarten kennis maakt met de geheimen van het bos en met een vossenjong.

“Op stap met de boskoffer”

BO-BOS002

① PNC, West-Vlaanderen

Alternatieve opdrachten voor de versie van 'Het Groene Huis'. Inhoud van de koffer is uiteraard nodig om de proefjes uit te voeren.

“Bomenmap”

BO-BOS005

① Stichting Nationale Boomfeestdag

† voor 4 tot 14-jarigen

De bomenmap is eigenlijk een lespakket voor het basisonderwijs, maar met ook een deel voor de leeftijdsgroep 10 tot 14-jarigen. Elk deel bevat een aantal lessuggesties en werkbladen over bomen met opdrachten voor binnen en buiten de klas, voor elk seizoen. De werkbladen kunnen makkelijk gecopieerd worden. Het materiaal is praktijkgericht en kan zonder veel voorbereiding direct gebruikt worden. Bij deze bomenmap hoort een tasje met extra materiaal (o.a. kompas, houtstalen van 8 boomsoorten, boomschijf met jaarringen en een boekje met leuke tekstjes door kinderen geschreven).

“Kiekebos, als bomen gaan spelen”

BO-BOS007

① Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling jeugd en sport.

† alle leeftijden

Handboek voor bosvriendelijke spelen. In dit boek vind je tal van bosspelen terug voor elk seizoen van het jaar.

“Opdrachten bij de boswandeling”

BO-BOS013

① Mater Dei , Overpelt

† bruikbaar in de eerste graad, B -stroom.

Eenvoudige werkblaadjes en ingevulde handleiding voor de leerkracht.

“Bos en spel, stel het wel!”

SO-SPE001

① CIS

† vanaf 12 jaar

Via dit spel kan aan de lln een ruimer kader geschetst worden omtrent bosvriendelijke spelen. De mogelijkheden van bosvriendelijke spelen worden overlopen met aandacht voor de verschillende aspecten van bosbeheer.

Dieren

“Speuren naar sporen”

SO-DIE001

① Provinciaal Domein Nieuwenhoven

† 5de en 6de leerjaar, 1ste graad secundair

Mooi toepasbare werkbladen omtrent het speuren naar sporen in de natuur.

“Yggdrasil”

BO/SO-SPE001

† 6 – 16 jaar

Dit makkelijk speelbaar, eenvoudig gezelschapsspel over het bos is geschikt voor 1 tot 4 jongeren. Via een vossenspoor van vakjes met diverse opdrachten maakt u kennis met de boeiende wereld van het bos. Bij elke opdracht die een speler moet vervullen, is er een milieueducatieve boodschap die verklaart waarom een bepaald gedrag al dan niet natuurvriendelijk is.

“De das”

SO-DIE002

① provincie Limburg

† 1ste graad

Informatiebladen, werkbladen en leerkrachtenpakket over de das.

“Wij zijn de mannen van de nacht”

SO-DIE003

① Provinciaal Natuurcentrum , Bokrijk

† A en B – stroom 1ste graad

Volledig uitgewerkt voor de eerste graad van het secundair onderwijs, met infopakket (teksten), documenten, oplossingenboekje en leerkrachtenboekje. Past in het 'eerste luik' van leerplan biologie voor het eerste jaar van de eerste graad. Volledig geïntegreerd lessenspakket. Aansluitende tentoonstelling "Het Donkergroene Huis" in het P.N.C. van Bokrijk, begeleiding met een walkman. Boeiend! Aparte werkboekjes voor de A -stroom en de B -stroom.

“Veldwerk over vlinders en andere diertjes”

SO-DIE004

In dit uitgebreide werkboek met handleiding voor de leerkracht wordt gedetailleerd ingegaan op voorkomen, herkennen, verpoppen, gedrag, voedselplanten...Met werkbladen waaruit u selecteert wat u kan gebruiken.

“De wonderse wereld van de honingbij”

SO-DIE005

Nederlandse uitgave, 1999. Aan de hand van de cd-rom en de bijhorende werkbladen kunnen de leerlingen zelfstandig het leven van de honingbij leren kennen maar ook dat van mieren, hommels en wespen. Het vereist uiteraard wel een zekere computer- en leesvaardigheid. Vandaar dat de educatieve cd-rom het best geschikt is voor leerlingen vanaf het secundair onderwijs. Ook voor volwassenen erg boeiend om mee te werken.

“Het verhaal over bijen en honing”

SO-DIE006

① Meli & Melapi, Handelsstraat 13, 8630 Veurne – Belgium, tel. 058 31 03 10

† lager onderwijs en eerste graad secundair onderwijs

Dit dossier gebruikt het verhaal als middel, als kapstok om leergesprekken te organiseren met leerlingen uit de lagere cyclus in de diverse domeinen van het leerplan. Elk deel bestaat uit drie stukken:

- Achtergrond voor de leerkracht.
- Een lesfiche.

Het geheel bevat alle nodige documenten om het onderwerp levendig en boeiend tot bij de leerling te brengen. De originele werk- en knipbladen zijn van uitstekende kopieerkwaliteit en voorzien op meervoudig gebruik.

“De Wulp. Insectentuin”

SO-DIE007

① Bezoekerscentrum De Wulp

Informatie over hoe je het best een natuurvriendelijke tuin kunt aanleggen, waarin veel insecten voorkomen.

“Kikker & co”

SO-DIE008

① RL West-Vlaamse Heuvels, De Bron vzw, de Milieu-Educatieve dienst van de stad leper en de provincie West-Vlaanderen.

Dit werk wil het boeiende leven in en om het water beter doen begrijpen. Er wordt aandacht besteed aan de wilde planten en de wilde dieren (niet alleen kikkers) aan de waterkant, eten of gegeten worden en de inrichting en het beheer van een poel.

“De Das: Leerlingenbundel”

SO-DIE009A

① Provinciaal Natuurcentrum, Sabine Vanbrabant

† 12 tot 14 jaar

Ontdek de das in al zijn glorie. Waar woont hij? Wat eet hij? Doet hij een winterslaap? Dit lessenpakket leert je er alles over.

“De Das: Leerkrachtenbundel”

SO-DIE009B

① Provinciaal Natuurcentrum, Sabine Vanbrabant

† 12 tot 14 jaar

Ontdek de das in al zijn glorie. Waar woont hij? Wat eet hij? Doet hij een winterslaap? Dit lessenpakket leert je er alles over.

“Vleermuizen in de mergelgrotten van Riemst”

SO-DIE010

① Eindwerk – KHLim Departement Lerarenopleiding

Dit eindwerk omvat een literatuurstudie over de mergelgrotten van Riemst en de vleermuizen die erin voorkomen en een didactisch dossier om educatief rond vleermuizen te werken. De systematiek, anatomie en jaarcyclus van vleermuizen wordt uit de doeken gedaan. De principes van echolocatie en hoe vleermuizen kunnen gedetecteerd worden wordt verklaard. De soortenbeschrijving van vleermuizen in Riemst wordt gegeven. Verder wordt een overzicht gegeven van de vleermuisaantallen in Riemst en mogelijke acties om het de vleermuizen nog aangenamer te maken.

Het didactisch dossier omvat het maken van vleermuiskasten, een wandeling en een volledig uitgewerkte werkbundel met opdrachten over verschillende vakken (biologie, wiskunde, Nederlands, aardrijkskunde, geschiedenis, technologische opvoeding en lichamelijke opvoeding) heen.

“Veldwerkopdrachten rondom dieren”

SO-NAT007

① Stichting veldwerk Nederland

Uit de map 'Veldwerk in de basisvorming biologie'. Volledig uitgewerkte onderwerpen waarin telkens een onderzoeksvraag centraal staat. Volgende lesonderwerpen vindt u in deze map: Bloemen en hun bezoekers, bodemdieren en hun omgeving, de kringloop van organisch afval, levend bos eet dood hout, voedselweb en voedselketen van dieren in en om school, rupsen en andere insecten op bomen en in bermen, slakken en hun woonplaats, vogelgedrag en waterdieren (waterkwaliteit). Telkens is er een korte leerkrachtenhandleiding, een duiding en dan volgen de uitgewerkte werkbladen. Deze zijn vrij kopieerbaar, kant- en- klaar voor klasgebruik. Met aangepaste zoekplaten en - tabellen.

“Holenbroeders”

BO-DIE006

① IVN

Natuurwerkboek nestkastjes. Dit werkboek gaat in op het nut, het maken, ophangen.. van de meest verscheidene nestkastjes en het herkennen van de verschillende soorten vogels die in nestkasten broeden. Werkbladen kan je erbij maken. Zie kast educatie basisonderwijs bij 'dieren'.

“Schapen, dieren helpen (in) de natuur”

BO-DIE011

Een uitgave van het natuureducatief centrum "De Vroente" over het belang van schapen bij natuurbeheer. Met denk- en doe-opdrachten. Opgemaakt voor het basisonderwijs, maar toch bruikbaar als u bijvoorbeeld werkt aan een geïntegreerd lessenpakket over natuurbeheer. Bevat ook een deel over de heide vroeger en nu . Zie kast educatie voor het basisonderwijs bij 'Dieren'.

“Wonen in een eik”

BO-DIE012

† Best voor het basisonderwijs maar ook voor het eerste jaar A - en B -stroom van het S.O. goed te gebruiken.

Een boom als woning voor talrijke diersoorten. Veel foto's en leuke vormgeving. Nodigt uit tot lezen. Geen doe-activiteiten. Begrippen voedselketen - voedselweb - biotoop zijn hiermee goed aan te reiken. We hebben jammer genoeg niet het origineel, maar een fotokopie. Sluit zelfs heel goed aan bij de eerste lessen excursie biologie (jaarbegint). U vindt dit bundeltje bij het deel "Dieren" in de kast van natuur- en milieueducatie voor het basisonderwijs.

“Onze uilen”

BO-DIE016

① Instituut voor Natuurbeschermingseducatie

† Lager en secundair onderwijs

Natuurwerkboek over uilen.

“De das, een witte raaf”

BO-DIE018

① AMINAL

Informatie over de das: verspreiding, levenswijze, zintuigen, territorium, gedrag, ... Met mooie foto's.

“De otter, een speelse spetter”

BO-DIE019

① AMINAL

Informatie over de otter: verspreiding, tandformule, voetafdruk, ... Met mooie foto's.

“De ooievaar, een statig heerschap”

BO-DIE020

① AMINAL

Informatie over de ooievaar: verspreiding, voortplanting, volksverhalen, ... Met mooie foto's.

“Vleermuizen, fluwelen fladderaars”

BO-DIE021

① AMINAL

Informatie over vleermuizen: luchtacrobaat, oren om te zien, vleermuizen in huis, schedel en skelet, ...

Met mooie foto's.

“Sprinkhanen, weg in een wip”

BO-DIE022

① AMINAL

Informatie over sprinkhanen: insecten, insectenzang, menu, natuurlijke vijanden, ... Met mooie foto's.

“De spin, een potige dribbelaar”

BO-DIE023

① AMINAL

Informatie over de spinplaats in het dierenrijk, soorten spinnen, hun voorkomen... Met mooie foto's.

“De egel, daar steek je wat op”

BO-DIE024

① AMINAL

Informatie over egel: verspreiding, tanden, winterslaap, eigenaardigheden, ... Met mooie foto's.

“De boomkikker, een struikrover van formaat”

BO-DIE025

① AMINAL

Informatie over de boomkikker: verspreiding, lichaamsbouw, biotoop, toekomst, ... Met mooie foto's.

“Stickerboek dieren”

BO-DIE026

① Parragon

Meer dan 240 stickers (tekeningen en foto's) over bekende en zeldzame dieren. Info over de omgeving waarin ze leven. Zoek de juiste sticker bij allerlei interessante weetjes.

“Een minder gekende wereld... insecten”

BO-DIE029

① Schruers Wendy

Eindwerk met werkbladen over rupsen, waterdiertjes en kriebelbeestjes, algemene opdrachten en informatie over veelvoorkomende insecten.

“Een beroemde wereldreiziger”

CDR/BO/SO-DIE035

① Regionaal Landschap Noord – Hageland vzw (V.U.) tel: 016- 63 59 54

‡ lager onderwijs en 1ste graad secundair (6 –14jarigen)

→ www.vlaamsbrabant.be CD-ROM (zie bij basisonderwijs)

Het zwaluwlessenpakket is opgedeeld per graad. Het pakket vertrekt voornamelijk van het principe 'ervaringsgericht leren'. Al doende maken we de kinderen op een ludieke manier vertrouwd met de problematiek rond de zwaluw. Het pakket is zo opgebouwd dat er met de hele school rond het thema zwaluwen kan worden gewerkt. Naast basistekstmateriaal bestaat het pakket vooral uit leuke educatieve spelletjes: een 'zwaluwbord', kwintetspel, puzzels, kamishibai, etc. Er worden ook tips meegegeven voor buitenklas-activiteiten en klasoverschrijdend werken.

Deze activiteiten zijn steeds geïntegreerd binnen verschillende vakgebieden (wiskunde, taal, beeld, muziek, L.O., ...). Zo zullen de kinderen de kans krijgen om te groeien binnen de verschillende leerdomeinen.

“Mereldagboek”

NIEUW!!!

SO-DIE036

① Hay Wijnhoven, KNNV-VARA Vroege Vogels

‡ Secundair Onderwijs

→ ISBN 978-90-5011-319-9

Dit dagboek is een verslag van een jarenlange studie over de merel. Bij het boekje is ook een educatieve CD 'Merelzang' bijgevoegd.

“Soortenbescherming in limburg: de gierzwaluw” NIEUW!!! SO-DIE037

① Annelies Hiemeleers

‡ Secundair Onderwijs, vooral 1ste graad

Eindwerk over de soortenbescherming in Limburg, om meer specifiek te zijn: de gierzwaluw. Het bevat ook eindtermen en lesideeën voor de lessen natuurwetenschappen. Bovendien komen ook lesideeën voor de andere lessen en een verwerkingsspel aan bod.

“Wateronderzoek” SO-WAT050

① PIME

‡ 2^e -3^e graad Secundair Onderwijs

Een chemisch en biologisch wateronderzoek, met aandacht voor waterdieren en waterplanten. In de bundel zijn vele voorbeelden van opdrachten en practica opgenomen die te gebruiken zijn in de klas.

“Kwartetspel: Limburge soorten” BO/SO-SPE026

① R.L.L.K.

‡ vanaf 6 jaar

Kan jij de meeste biotopen verzamelen? Een gezellig kwartetspel voor jong en oud waar je verschillende biotopen en haar soorten leert kennen.

Duurzame ontwikkeling

“Hoe word je een aardebinder?” SO-DUU001

① Werkgroep mondiale vorming van het N.C.O.S. (nu: Koepel van de Vlaamse Noord-Zuidbeweging – 11.11.11 vzw)

‡ 3de graad basisonderwijs, 1ste graad secundair

Dit lespakket werd gemaakt in het kader van het actieplan ‘Red de aarde’ na de Rio-conferentie. De rol van milieueducatie aan de basis bij het stimuleren van duurzame ontwikkeling is belangrijk. Activiteiten zijn: de kwetsbare planeet aarde, kennismaking met milieu in andere landen, het regenwoud, rechtvaardiger beleid, het zelfbeeld van de leerling, het bananenspel... De uitgewerkte handleiding voor de leerkracht en de bijhorende werkbladen voor de leerlingen maken het tastbaar en makkelijk bruikbaar in een klassituatie.

“Milieu en duurzame en ontwikkeling” SO-DUU002

① PIME

‡ 2de en 3de graad

Informatiepakket bij de gelijknamige tentoonstelling in het PIME tijdens het schooljaar 1993-1994. Kan bruikbaar materiaal bevatten, maar check of het niet achterhaald is.

“Waar kom je vandaan, Jimi?”

SO-DUU003

① Bio-post, Focus Research

Over de verscheidenheid van de 5 miljard mensen op aarde. Met begeleidende brochure. Milieueducatief gezien misschien minder interessant maar zeker waardevol naar andere vakoverschrijdende eindtermen en ontwikkelingsdoelen toe.

“Jimi, de terugkeer”

SO-DUU004

① Bio-post, Focus Research

Gaat over de menselijke evolutie en de diverse rassen. Opdrachten zitten in het onderzoeksschrift. Zeker bruikbaar bij een themadag op school. Met begeleidende brochure voor de verantwoordelijke lkr of leider.

“Gascrisis in Bolivia: een volk beschermt haar bodemschatten”

SO-DUU005

①: Boliviacentrum Antwerpen vzw.

† : Secundair onderwijs

Hierin wordt geïllustreerd hoe de fossiele brandstoffen van ontwikkelingslanden onze consumptie dienen en hoe de bevolking van die landen daaronder lijdt. Het milieuvraagstuk wordt zo in een Noord-Zuidverhouding geplaatst: het wordt duidelijk dat onze voorwaarden betreffende milieu, duurzaam energiegebruik en democratische rechtsregels door Europese bedrijven in ontwikkelingslanden aan hun laars worden gelapt.

“Recepten voor duurzame, lokale ontwikkeling”

SO-DUU006

① Vereniging en gemeentebestuur op de tandem voor een beter leefmilieu

In dit boek presenteert Bond Beter Leefmilieu nieuwe bereidingen voor de samenwerking tussen verenigingen en lokale besturen. Vrijwilligers en ambtenaren geven in dit boek hun geheimen prijs hoe ze succesvol hebben kunnen samenwerken rond afval, natuur, mobiliteit en energie.

“Rationeel EnergieGebruik: Duurzame ontwikkeling”

SO-DUU007

① Interelectra

Folder over duurzame ontwikkeling, uit de reeks ‘Rationeel EnergieGebruik’. Met informatie, vragen en leuke cartoons.

“Inventaris leermiddelen mondiale vorming schooljaar 2001-2002”

SO-DUU008

① VLIO

† secundair onderwijs

Brochure van het aanbod dat je in de documentatiecentra kan uitlenen. Deze selectie is maar een momentopname en de beschrijving is beperkt tot enkele lijstjes. Voor meer en up-to-date info, surf naar www.cocosnet.be.

“Federaal Plan inzake Duurzame Ontwikkeling 2000-2004”

SO-DUU009

Uitgeschreven versie van het Federaal Plan goedgekeurd door de ministerraad van 20 juli 2000.

Met een video erbij.

VID/SO-DUU009

Een publicatie van de Staatssecretaris voor Energie en Duurzame Ontwikkeling.

“Kopen met je kop”

CDR/SO-DUU010

①: P.I.M.E.

† : voor jongeren en volwassenen

Deze cd-rom hoort bij de interactieve tentoonstelling die van februari 2003 tot juni 2004 kan bezocht worden in PIME.

Op een frisse en speelse manier worden thema's aangekaart als duurzame ontwikkeling, ecologische voetafdruk, kritisch consumeren en productlabels. Wij bekijken de keerzijde van onze consumptiegewoontes maar bieden meteen ook positieve alternatieven van sociaal, ecologisch en economisch verantwoorde projecten en producten.

Deze cd-rom geeft je een beeld van de inhoud en vormgeving van de expo Kopen met je kop.

“Het gezicht van de Honger”

DVD/SO-DUU011

① Dirk Barrez

'Het gezicht van de Honger' is een film van Dirk Barrez en Jan Van Bilsen. Hij werd opgenomen in twee keren. De eerste keer in de droogste periode en de tweede keer tijdens het regenseizoen. Ze portretteren drie boerenfamilies en leggen vast hoe een hongersnood tot stand komt.

'Het gezicht van de Honger II – nieuwe gezichten' is een film van Dirk Barrez en Koen Geurts. Deze opvolgingsfilm brengt vooral de mogelijke oplossingen van hongersnood in beeld, van de individuele boer of boerin tot de wereldmarkt.

“Agenda 21 d'établissement”

SO-DUU012

① Conseil général du Bas-Rhin, Conseil général du Haut-Rhin, l'Academie de Strasbourg

† Secundair onderwijs

Dit werk is een hulpmiddel voor het opstellen van een Agenda 21 voor de colleges uit de Elzas en kan gebruikt worden in de Franse les bij het vakoverschrijdend werken aan milieu-thema's. Volgende thema's komen aan bod: bestuur, communicatie, aankoop en consumptie, binnenklimaat, voeding, schoolgebouwen, geluid, lokale en internationale samenwerking, afval, water, energie, sociaal engagement, natuur en vrije ruimte, gevaren, gezondheid en welbehagen, transport.

Voor elk thema zijn werkfiches voorzien.

“Koe nummer 80 heeft een probleem”

DVD/SO-DUU013

① Dirk Barrez

Wil je weten waarom Afrikanen de boot nemen naar Europa? Kijk hoe de soja teelt in Brazilië het oerwoud vernietigt en geen plaats voor mensen laat. Veel van die soja belandt in Europa. De agro-industrie voedert er haar koeien mee en produceert melk- en graanoverschotten. Die worden gedumpt in Afrika. Je zal maar boerin zijn in de Sahel en jouw melk en gierst niet verkocht krijgen.

Dit is het verhaal van de strijd tussen een mondiale industriële landbouw en een familiale landbouw die vooral lokaal en regionaal is en die vele honderden miljoenen mensen opnieuw levenskansen geeft.

“Het Groene Voeten Spel”

SPE/SO-DUU014

'Alsjeblieft, een bos bloemen voor jou!'

'Dank je wel, maar eh, waar komen die bloemen vandaan? Aardig van je, maar je vergroot hierdoor wel mijn voetafdruk!'

Zo zal een gesprek in het dagelijks leven zelden verlopen, maar tijdens het spelen van het Groene Voeten Spel kan alles rond milieu en mondiale voetafdruk hardop gezegd worden. Het spel is geschikt voor volwassenen, en voor jongeren vanaf een jaar of twaalf.

“Mobiel 21 – kwartet basis”

NIEUW!!!

SPE/SO-DUU015

① Mobiel 21

† 12 tot 18 jaar

Het doel van het spel is op een speelse manier meer over duurzame mobiliteit te weten te komen. Best geschikt voor 2° en 3° graad.

“Mobiel 21 – kwartet uitbreiding”

NIEUW!!!

SPE/SO-DUU016

① Mobiel 21

† 12-18 jaar

Het doel van het spel is op een speelse manier meer over duurzame mobiliteit te weten te komen. Deze uitbreidingsversie heeft een hogere moeilijkheidsgraad.

Best geschikt voor 2° en 3° graad.

“De vlag en de lading”

NIEUW!!!

SO-DUU017

① Departement Leefmilieu, Natuur en Energie

Afdeling Milieu –integratie en –subsiëringen

† Secundair Onderwijs

Het boek handelt over de educatie voor duurzame ontwikkeling. Het is misschien geen direct bruikbaar lesmateriaal, maar geeft wel een theoretische achtergrond in verband met duurzame ontwikkeling. Bovendien is er aandacht voor reflectievragen.

“Expo dit is onze AARDE!”

NIEUW!!!

SO-DUU018

① Benoît Rémiche in samenwerking met De Standaard

† 2° – 3° graad Secundair Onderwijs

Dit pedagogisch dossier bestaat uit 2 boeken en een invulbundel in verband met de tentoonstelling “Dit is onze Aarde”. Er zijn zeer interessante opdrachten, die in de klas te gebruiken zijn, opgenomen in de bundel. Vooral in de vakgebieden aardrijkskunde en biologie biedt dit werk goede mogelijkheden.

“De Millenniumdoelstellingen”

NIEUW!!!

SO-DUU019

① Studio Globo

† 3^e graad Secundair Onderwijs

→ ISBN: 978-907-4261-289

Een lespakket over de Millenniumdoelstellingen waarbij de leerlingen op verschillende niveaus kritisch kennismaken met de MDG's en nadenken over hun eigen rol. Het lespakket bestaat uit twee uitgewerkte lessen met bijhorend visueel materiaal. Ook een cd en dvd zijn bijgevoegd.

“Voetzoekers”

NIEUW!!!

BO-DUU020

① WWF

† 10 tot 14 jaar

→ aanvragen via www.wwf.be/zoekjunior

Speelenderwijs ontdekken de leerlingen de geheimen van de ecologische voetafdruk en berekenen ze de voetafdruk van de klas. Via actiekaarten worden haalbare acties voorgesteld om de klasvoetafdruk te verkleinen.

“Bio met Klasse”

SO-VOE008

① VELT

† Secundair onderwijs

In dit lessenspakket van VELT komen biologisch landbouw en voeding sterk aan bod. Er wordt toegelicht welke rol biologische landbouw speelt binnen duurzame landbouw. Biologische landbouw is niet mogelijk zonder een biologische consumptie. En een omschakeling naar biologische consumptie vereist informatie naar consumenten, ook naar leerkrachten en leerlingen. Het aankoopgedrag en houding is een belangrijke bijdrage tot de ontwikkeling van bio.

De intro-lessen, project- en themalessen en fiches zitten in één map.

→ Kan besteld worden bij info@velt.be

Energie

“Warmte uit zonlicht”

SO-ENE001

① Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap Afdeling Natuurlijke rijkdommen en Energie

Brochure over zonne-energie.

“Verstandig omgaan met elektriciteit, hoe doe je dat?”

SO-ENE002

① Interelectra

Brochure over elektriciteit. Met informatie en vraagjes op leerlingniveau. Het geheel bestaat uit een werkboekje voor leerlingen en een handleiding voor leerkrachten.

“Dossier “Rationeel energiegebruik”

SO-ENE003

① Informatiedossier van Electrabel

Een strategie voor duurzame ontwikkeling; zeker geen lesmateriaal, eventueel bruikbaar als achtergrondinfo of raadpleegbaar als bundel voor een opdracht rond duurzaamheid.

“Energie: meer of minder”

SO-ENE004

① Syllabus van de LIMNET-nascholing op 05.05.2004

‡ Secundair onderwijs

Volgende onderwerpen komen aan bod onder de vorm van de hand-outs van de presentaties:

- Interelectra: aanbod en stand van zaken
- Cenergie: aanbod en schoolvoorbeelden
- Schoolvoorbeeld van OHVM Lummen
- Green: aanbod, voorstelling projectmap en schoolvoorbeelden
- Schoolvoorbeeld van BuSO De Richter in Genk
- Voorstelling van energieboekhouding door Electrabel ism VTI Beringen.

“Energie”

SO-ENE005

① St.-Jansberg

‡ BuSO

Energievormen. Niet geschikt voor leerlingen van OV2. Het thema zal niet echt aanspreken en de tekst is te moeilijk. Deze materie is te moeilijk voor OV3, omwille van het sterk cognitief aspect.

“Energie sparen = geld sparen = leefmilieu sparen”

SO-ENE006

① Centrum voor informatieve spelen i.s.m. Brussels Hoofdstedelijk Gewest

‡ 13 tot 15 jaar

Educatieve map. Tweektalige publicatie, dus ook zeer goed bruikbaar bij het vak Frans bijvoorbeeld bij een vakoverschrijdend milieuproject. Rechtstreeks bruikbare lessen, goed kopieerbaar voor de leerlingen. Thema's: energieproductie, energie en thuis, energie en school, energie en vervoer, energie en wereld (vervuiling), energie en toekomst.

“De energievoorts”

SO-ENE007

① Werkboekje uit de reeks 'Spiegels' (Bert De Ridder)

‡ Voor project algemene vakken (P.A.V.) in de derde graad van het beroepsonderwijs, maar ook lagere jaren kunnen dit werkje gebruiken.

Achtereenvolgens worden behandeld: Mens en energie, energieverbruik in België, waar haalt België zijn energiebronnen ?, de kernramp van Tsjernobyl, elektriciteit thuis, zuinig zijn met energie. Kant en klaar werkboek (met werkopdrachten en achtergrondteksten).

“Elektriciteit uit zonlicht”

SO-ENE008

① Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

Brochure over zonne-energie.

“De electrabel opleidingen”

SO-ENE009

① Electrabel

Infobrochure over de opleidingen van Electrabel.

“De mieterse meterkaart”

SO-ENE010

① Elektrabel

Kaart waarop je je elektriciteitsverbruik kan in te vullen.

“Lesbrief Energie secundair onderwijs”

SO-ENE011

① Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap – Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie

† voor zowel eerste, tweede als derde graad secundair onderwijs.

Met deze lesbrief tracht men de jongeren actief kennis te laten maken met energie en hen aan te zetten tot spaarzaam energiegebruik thuis en op school.

Bijgevoegd zijn de werkbladen voor de eerste, de tweede en de derde graad.

“Strafwerk REG”

VID/SO-ENE012

① Interelectra

Is een videoband die op een ludieke wijze rationeel energiegebruik promoot. Met een camera trekken twee leerlingen van het secundair onderwijs (als alternatieve straf!) op zoek naar allerlei toepassingen van rationeel energiegebruik.

“Strafwerk REG”

DVD – SO-ENE013

① Interelectra

DVD-versie van de bovenstaande video.

“Energiedoos”

SO-ENE014

① WWF

† 1ste graad secundair onderwijs

De Energiedoos bestaat uit twee componenten: een spel en een experimentenpakket. Dit pakket stelt twintig eenvoudige experimenten voor die in de klas uitgevoerd kunnen worden. Door deze experimenten uit te voeren en te observeren, maken de leerlingen op een actieve wijze kennis met de principes van hernieuwbare energiebronnen en van rationeel energiegebruik.

Het spel '60 minuten chrono' is gebaseerd op wetenschappelijke gegevens. Het houdt rekening met het aandeel van ons energieverbruik in onze ecologische voetafdruk.

Opgelet: dit spel is enkel ter inzage, dus niet uitleenbaar. De energiedoos kan je, indien je MOS-school bent, gratis aanvragen bij het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Rijkdommen en Energie, Koning Albert II-laan 7, 1210 Brussel, fax 02 553 46 01, energie@vlaanderen.be.

"l'Energie en boîte"

SO-ENE015

① WWF

‡ secundair onderwijs

Dit is de franstalige versie van de Energiedoos (zie SO-ENE014).

Kan gebruikt worden om vakoverschrijdend aan het thema energie te werken.

"Praktijkpakket Energie"

SO-ENE016

① Vlaams Energieagentschap en GREEN Belgium vzw

‡ Projectwerking voor de nijverheidsrichtingen in TSO en BSO

Praktisch pakket om in de werkplaats te gebruiken wanneer men het thema energie wil aankaarten in TSO en BSO.

Deze publicatie kan gratis aangevraagd worden bij de GREEN Belgium vzw, Koningsstraat 171, 1210 Brussel, tel. 02 209 16 30 of info@greenbelgium.org.

"Energie op school"

SO-ENE017

① Milieuzorg op School

‡ alle secundaire scholen

Deze publicatie is een handleiding om te werken aan het thema energie volgens het MOS-stappenplan. Er worden voor zowel de leerlingen van alle graden, de leerkrachten, de directie, het onderhoudspersoneel en het technisch personeel tips gegeven hoe men in een school zuiniger kan omgaan met energie. Er wordt veel aandacht besteed aan de acties die men kan ondernemen in de scholen maar ook aan de achtergrondinformatie.

→ Deze publicatie is niet uitleenbaar maar kan gratis aangevraagd worden door MOS-scholen bij mos@limburg.be.

"Energie"

SO-LEE004

① Natuurmuseum Groningen

‡ Eerste graad, zeker geschikt voor B -stroom.

Uit het lessenpakket 'Milieu en huishouden' met handleiding, info- en werkbladen. Zie 'Milieu en huishouden' bij 'Leefmilieu algemeen' in de kast educatie voor het secundair onderwijs.

"Waterkracht"

ENERGIE-CADDY

Uit de reeks 'alternatieve energie'. Achtereenvolgens worden op een bevattelijke manier behandeld: getijden- en golvenenergie, zeewarmte, hydro-elektriciteit... Een zelf uit te voeren proefje met leerlingen laat zien dat het water uit een lopende kraan, via een zelf te fabriceren opstelling, in staat is om elektriciteit op te wekken. Dat zal de leerlingen beslist boeien en het onderwerp tastbaar maken!

"Aardwarmte"

ENERGIE-CADDY

Uit de reeks 'Alternatieve energie'. Diverse vormen van geothermische energie komen aan bod. Ook hier levert een eenvoudige opstelling weer de proef op de som.

“Energie”

BO-LEE001

† (A) en B-stroom van de eerste graad van het secundair onderwijs

Het thema uit het boek 'Milieu spelenderwijs' behandelt het verbruik, besparen, verkwesten en benutten van energie. Raadsels, vraagstukken, kruiswoordraadsels, opdrachten...

“Zonne-energie”

ENERGIE-CADDY

† A-stroom maar zeker ook B-stroom

In de reeks 'alternatieve energie' maak je op een eenvoudige manier kennis met het begrip zonne-energie en de diverse aspecten ervan. Via een eenvoudige 'proef op de som' kan u met de kinderen goedkoop een eigen zonnekooktoestel maken dus ervaringsgericht leren.

“Wat is Watt?”

ENERGIE-CADDY

† voor kinderen van 10 tot 15 jaar

① C.I.S. (Centrum voor informatieve spelen)

Een spel rond rationeel energiegebruik dat op twee moeilijkheidsniveaus kan gespeeld worden. De bedoeling is dat begrippen en feiten over energie en energiegebruik worden aangebracht. De spelers worden bewust van de noodzaak om rationeler met energie om te springen.

“In de weer voor het klimaat”

SO-ENE018

† 2de en 3de graad lager onderwijs en 1ste graad secundair onderwijs

① WWF Vlaanderen

Een educatief dossier voor leerkrachten over klimaatverandering. ‘Globaal denken, lokaal handelen en individueel veranderen’, dat is de onderliggende filosofie van deze publicatie. Ook de wisselwerking tussen de levensstijl van de mens, de klimaatverandering en de biodiversiteit loopt als een rode draad door dit dossier. Door dit educatieve dossier over klimaatverandering in je klas te gebruiken, werk je aan tal van vakgebonden en vakoverschrijdende eindtermen.

“Energiezorg op school”

SO-ENE019

De milieuwerkgroep onderzoekt met de instrumenten uit de energiekoffer een aantal aspecten van het energiegebruik op school. Deze publicatie is een handleiding bij de energiekoffer, waarin o.a. een aantal gebruiksklare energiechecks (ventilatie, sluiptverbruik, verwarming en verlichting) zijn uitgeschreven.

→ Info en reservaties: Provinciaal Natuurcentrum, Hilde Boiten tel. 011 26 54 67

“Klimaatcasino, een project over klimaat en energie”

NIEUW!!!

SO-ENE020

① provincie Vlaams-Brabant, dienst leefmilieu natuur –en milieueducatie

† Secundair Onderwijs

Dit project heeft als doel om de leerlingen bewust te maken van de klimaatsverandering van onze natuur en het milieu. Deze handleiding biedt leerkrachten een rode draad om te werken met het project. De thema's energie en klimaat sluiten nauw aan bij de eindtermen van het secundair onderwijs.

“Energiezorg in scholen”

NIEUW!!!

SO-ENE021

① Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming

† directie van basis- en secundaire scholen, CLB en volwassenencentra

→ Deze 5 brochures zijn bedoeld voor energiecoördinatoren en directeurs van basis- en secundaire scholen, de centra voor leerlingenbegeleiding, de centra volwassenenonderwijs en de centra basiseducatie, stimuleren om werk te maken van energiebesparende maatregelen.

Geluid

“Stilte, daar moet je voor in Limburg zijn”

SO-GEL001

Voor secundaire scholen (maar ook voor andere groepen) wordt in Bokrijk een stilte-excursie aangeboden met bijhorend werkboekje **“Is stilte een verdacht geluid?”** en stiltekist met de benodigde materialen. Speciaal opgeleide gidsen maken gebruik van stethoscopen, decibelmeters en ‘bird-calls’. Ook in de Limburgse stiltegebieden (Stamprooierbroek, Altenbroek, Gerhagen) kunnen deze wandelingen door een gids begeleid worden.

→ Info en reservaties: Provinciaal Natuurcentrum, tel. 011- 26 54 50

“Ongehoord”

SO-GEL002

① Stichting Leefmilieu

Een infolder over geluidshinder, uitgegeven in de serie 'milieusparen'. Geen lespakket maar veel informatie over uiteenlopende vormen van geluidshinder en de hinder voor de gezondheid.

“Amai, mijn (h)oren!”

NIEUW!!!

SO-GEL003

① Anders Horen door Spraakafzien vzw

† 12-18 jaar

→ Je kan een ‘geluidskoffer’ ontlenen bij de Provinciale Jeugddienst Hasselt:

www.limburg.be/jeugd (linkerbalk bestel geluidskoffer)

Handleiding voor leerkrachten die kinderen willen duiden op de gevaren die lawaai met zich mee kan brengen. De bijhorende geluidskoffer kan besteld worden (zie hierboven).

Landbouw en tuinieren

"Landbouw Info 1998"

SO-LAN001

① uitgaven van Agrinfo

† 1ste graad

Over de resultaten van de landbouwtelling, basisgegevens van de landbouw, landbouwkaartjes (streken, activiteiten van de land- en tuinbouw), landbouw en maatschappij. Bruikbaar materiaal voor de lessen aardrijkskunde.

"De natuur – en milieueducatieve tuin"

SO-LAN002

① PIME

† 3de graad

Informatiepakket dat een overzicht biedt van de panelen in de educatieve tuintjes rond het Provinciaal Instituut van Milieueducatie te Lier.

"De weg van mest en mineralen"

SO-LAN003

① Stichting Landelijke Mestbank

Een educatieve wandplaat over mest en milieu.

"De grote schoonmaak"

SO-LAN004

① Belgische Boerenbond

Ideeën voor land- en tuinbouw en het milieu. Een 'eerder voorzichtige' benadering van het milieuprobleem dat intensieve landbouw meebrengt. Diverse aspecten waar milieuzorg mogelijk is in de landbouw, worden geïllustreerd belicht. Geen onmiddellijk bruikbaar lesmateriaal, wel goed als werkbasis (ideeën, afbeeldingen).

"Dierlijk leven in en rond de tuin"

SO-LAN005

① ecoscript 52 (Stichting M.A.), Amsterdam

Ervaringen met een tuin: goede, biologisch juiste en boeiende verhalen. Zeker bruikbaar in de lessen wereldoriëntatie.

"Natuur- en milieueducatieve tuin"

SO-LAN006

① PIME (Provinciaal Instituut voor Milieueducatie, Lier)

(meteotuin, infrastructuurentuin met o.a. compostvaten, kleinschalige waterzuivering, geluidsschermen), educatieve tuintjes, diverse biotopen (o.m. determineren). Te bezoeken na reservatie.

"Landbouw en water"

SO-LAN007

een brochure rond de waterkwaliteit, watergebruik en -vervuiling door de landbouw, heffingen... (geen direct bruikbaar lespakket, wel informatie!)

“Reis langs de velden”

SO-LAN008

Een educatief pakket met interactieve CD over landbouw in zijn zoveel facetten. Dit is geen natuur- en milieueducatief materiaal maar zuiver landbouwgericht. Het werd ook uitgegeven door Agrinfo en biedt dus zeker een éézijdig beeld. Wel biedt de bijgeleverde CD-I een schat aan afbeeldingen, zo'n 500 schema's en foto's over de hedendaagse akkerbouw, veeteelt en tuinbouw. Beantwoord volledig aan de leerplannen van aardrijkskunde en werd ook in samenwerking met de inspectie en pedagogische begeleiders opgemaakt. Geen werkbladen bijgevoegd!

“Mijn eigen moestuin”

NIEUW!!!

SO-LAN009

① Velt

† alle leeftijden

Geeft uitleg over hoe je een eigen kleine moestuin kan aanleggen. Je kan zelf de instructies volgen of je kan kinderen het zelf laten doen en aan hen tonen hoe het moet. In het doosje zitten ook zakjes met zaden van: rucola, spinazie, radijs, peterselie en veldsla.

“De hedendaagse varkenshouderij”

VID/BO-LAN017

Korte videoband die de huidige varkensteelt belicht van de geboorte, het vetmesten, de stallen, begeleiding, mest tot het slachten van de dieren...

“Speuren in de tuin”

BO-LAN010

① natuurmuseum Groningen

† eerste graad (A- en B-stroom)

Dit werkboek bevat een 30-tal zoek-, werk- en opdrachtbladen rond drie thema's (bloemen, dieren en planten). Makkelijk bruikbaar maar wel een wat oudere vormgeving. Zie kast educatie voor het basisonderwijs bij 'Tuinieren'.

“Klas in de kas”

BO-LAN004

† bruikbaar voor de eerste graad (A en B-stroom) van het secundair onderwijs.

“Mijn tuin: ecologisch en gezond”

BO-LAN012

① provinciebestuur van Limburg

Praktische tips voor een tuin zonder bestrijdingsmiddelen. (geen direct bruikbaar lespakket, wel informatie!)

“Bio met Klasse”

SO-VOE008

① VELT

† Secundair onderwijs

In dit lessenspakket van VELT komen biologisch landbouw en voeding sterk aan bod. Er wordt toegelicht welke rol biologische landbouw speelt binnen duurzame landbouw. Biologische landbouw is niet mogelijk zonder een biologische consumptie. En een omschakeling naar biologische consumptie vereist informatie naar consumenten, ook naar leerkrachten en leerlingen. Het aankoopgedrag en houding is een belangrijke bijdrage tot de ontwikkeling van bio.

De intro-lessen, project- en themalessen en fiches zitten in één map.
→ Kan besteld worden bij info@velt.be

Leefmilieu algemeen

"Veldwerk in de schoolomgeving"

SO-LEE001

① stichting Veldwerk Nederland

Bevat zeer veel kant en klare lessen rondom de meest diverse vormen van veldwerk. Telkens zijn er zoekbladen, tabellen en werkbladen voorzien. De volgende onderwerpen worden behandeld: waterverontreiniging, luchtverontreiniging, verwerking van afval, algemene ecologie, landschapsveranderingen.

"Algemene ecologie"

SO-LEE001

① stichting Veldwerk Nederland

Thema 4 uit de map "Veldwerk in de schoolomgeving". volgende onderdelen : Planten en hun milieu (p.97 - 104, met zoekkaarten), betreding in wegbermen of grasland (p. 107 - 109), bloemen en hun bezoekers (p.113 - 121, met zoektabellen), voedselplanten voor rupsen (pag. 123-127). Telkens is er een handleiding en werkbladen opgenomen.

"Landschapsveranderingen"

SO-LEE001

① Stichting Veldwerk Nederland

Thema 5 uit de map 'Veldwerk in de schoolomgeving'. Doel: landschapsonderzoek vroeger en nu. Kan voor eigen gebruik aanzien worden als een verder uit te werken voorbeeld.

"Meteorologie"

SO-LEE002

① PIME

† 2de graad

Theoretische bundel over atmosferische verschijnselen, elementen van het weer, weerkaarten, ... Verouderde lay-out.

"De aarde binnenstebuiten"

SO-LEE003

① Global (Ex) Change

† 1ste graad 1ste jaar

Onderzoeksschrift over water, lucht & klimaat, bossen, biodiversiteit. Je kan er informatie uithalen, eerder slordig en onoverzichtelijk.

“Milieu en huishouden”

SO-LEE004

① Natuurmuseum Groningen

Dit lessenpakket is ontwikkeld voor de eerste graad van het beroepsonderwijs. Het bestaat uit drie onderdelen: een handleiding, informatiekaarten en opdrachtkaarten voor de leerlingen. Een zevental onderwerpen komen aan bod. Schoonmaakmiddelen, voeding, afval, reclame, water, energie, klein chemisch (gevaarlijk) afval.

“Veldwerk in de basisvorming aardrijkskunde”

SO-LEE005

① Stichting Veldwerk Nederland

Zeer veel technieken rondom bodemonderzoek (zie deel 'bodem'), kaartgebruik, oriëntatieoefeningen, landschapswaarnemingen...vindt u hierin terug. Telkens is er een korte duiding in de handleiding voor de leerkracht, gevolgd door volledig uitgewerkte lesbladen die u mag kopiëren. Achteraan zitten in een apart deel de gebruikte technieken - losbladig - uitgewerkt. Zeer bruikbaar voor de voorbereiding van een aardrijkskunde-excursie.

“Catalogus van de Vlaamse Milieumaatschappij”

SO-LEE006

inventaris van (zeer talrijk!) beschikbare beeldfragmenten en programma's met betrekking tot milieu. De V.M.M. heeft deze programma's sedert 1994 systematisch opgenomen.

→ Ze zijn te ontlene na bestelling bij VMM-documentatiecentrum, A. Van de Maelestraat 96, 9320 Erembodegem, tel. 053 - 72.64.65 of e-mail: info@vmmm.be.

“Miel en de milieutjes”

SO-LEE007

† OV 2 en 3

Cursus over afval, lucht en water. Met spelletjes, teksten en vraagjes, experimenten, ...

“Thema Milieu”

SO-LEE008

† OV2 (2° jaar) en 3

Taal oefeningen i.v.m. soorten vervuiling, waterverontreiniging, luchtverontreiniging en afval.

“Ons leefmilieu”

SO-LEE009

† OV 3 (3de en 4de jaar)

Onderwerp ecologie, waterverontreiniging, luchtverontreiniging en bodemverontreiniging. Met diverse taken.

“Het milieu”

SO-LEE010

† OV 3 (mits aanpassing ook voor OV2)

Onderwerp: de aarde, voedselketen, seizoenen, water, lucht, energie, afval, geluidshinder en dieren.

Mooi geïllustreerd pakket. Met tekeningen en spelletjes, eenvoudige vraagstelling, kleuroefeningen. Veel doe-taken.

“Natuur en milieu”

SO-LEE011

† Te moeilijk voor OV2 en 3

Het onderdeel ‘Wie slim is, sorteert’ is leesbaar en kan dienstig zijn voor OV3. Migrantenleerlingen hebben aanpassing nodig. Het pakket is te moeilijk voor OV2, omdat er veel gelezen moet worden en de vragen te moeilijk zijn. Mits aanpassingen is deze cursus misschien wel te gebruiken als leidraad voor de leerkracht. De opbouw en verhalen zijn goed en er wordt ingespeeld op de actualiteit. De spellen moeten vereenvoudigd worden.

“Leven of overleven”

SO-LEE012

Géén direct bruikbaar lesmateriaal maar wel een heldere kijk op diverse milieuproblemen als het broeikaseffect, het gat in de ozonlaag, verwoestijning, zeevervuiling, de ontbossing van het tropisch regenwoud, luchtvervuiling, zure regen.... Dit mooi uitgevoerd boek geeft de recente stand van zaken in milieuproblematiek en gaat ook in op het aspect 'duurzame ontwikkeling'.

“Aardrijkskunde 2. Leefmilieus in Europa”

SO-LEE013 A, B C

① Standaard

† tweede jaar secundair onderwijs

Handboek (A) voor Aardrijkskunde met leertekst, vragenlijst, samenvatting, nieuwe begrippen, bronnen, kaarten, ..., werkboek voor Iln (B) en handleiding voor Ikr (C).

“Ecologie: veldstudiewerk”

SO-LEE014

① Veldwerk Nederland

Kaft met mogelijke veldstudieopdrachten voor de lessen biologie, betreffende de volgende thema's: bos en bomen, vangen van dieren, heide/ven, bodem en water.

“De levende natuur 2”

SO-LEE015

Tijdschrift met als doel het informeren over ontwikkelingen in onderzoek, beheer en beleid op het gebied van natuurbehoud en -beheer.

“Green European Newsletter”

SO-LEE016

① Green Europe

Europees tijdschrift over ‘green’ projecten in Europa.

“Aardrijkskunde 1: leefmilieus in België”

SO-LEE017 A en B

① Standaard

† eerste jaar secundair onderwijs

Handboek (A) voor aardrijkskunde met leertekst, vragenlijst, samenvatting, nieuwe begrippen, bronnen, kaarten, ..., werkboek voor Iln (B).

“Aardrijkskunde 5”

SO-LEE018

① Standaard

† vijfde jaar secundair onderwijs

Handboek voor aardrijkskunde met leertekst, vragenlijst, samenvatting, nieuwe begrippen, bronnen, kaarten, ... Behandelde onderwerpen zijn: de aarde in het heelal, haar energiehuishouding, bevolking en draagkracht.

“Wereldvisie 1: eigen leefruimte, België en Europa”

SO-LEE019 A en B

① Uitgeverij Pelckmans - Kapellen

† eerste jaar secundair onderwijs

Dit handboek (A) voor aardrijkskunde met werkboek (B) bevat een oordeelkundige selectie van geografische basisbegrippen en bouwen kennis en inzicht ervan progressief op.

“Wereldvisie 2: leefruimten in België en Europa”

SO-LEE020 A en B

① Uitgeverij Pelckmans - Kapellen

† tweede jaar secundair onderwijs

Dit handboek (A) voor aardrijkskunde met werkboek (B) bevat een oordeelkundige selectie van geografische basisbegrippen en bouwen kennis en inzicht ervan progressief op.

“OzonAction Education Pack”

SO-LEE021

① United Nations Environment Programme

† eerste graad secundair onderwijs

Engelstalig pakket over de beschadiging van de ozonlaag. Oorspronkelijk is dit pakket gemaakt voor het basisonderwijs, maar in de Engelse les in het secundair onderwijs kan hiermee zeker gewerkt worden in thema-lessen over ons milieu. Het pakket bevat ook een tekenfimpje op CD-rom van ongeveer 9 minuten waarin duidelijk wordt gemaakt wat het belang is van de ozonlaag en hoe wij ervoor kunnen zorgen dat deze laag hersteld kan worden. Dit pakket kan ook besteld worden bij Ms. Mugure Kibe Ursulet (e-mail: mugure.ursulet@nep.fr).

“Leren om te keren”

SO-LEE022

Het milieurapport van Vlaanderen, voor het onderwijs. MIRA wil de toestand van het milieu in Vlaanderen onderzoeken, opmeten, in kaart brengen en de evoluties schetsen. Zowel informatie over waterbeheer/waterkwaliteit, luchtverontreiniging, klimaatverandering/energiegebruik als over afval is opgenomen in deze publicatie van de Vlaamse Milieumaatschappij.

“Ruimte”

BO-LEE001

† Diverse opdrachten zijn geschikt voor de eerste graad (A - en B -stroom).

Uit het boek 'Milieu spelenderwijs' gaat in op ordening, bespreken, beschermen en het verdringen van de open ruimte.

“De aarde ontdekken”

BO-LEE006

Dit fraaie boek behandelt de geheimen van de aarde in fascinerende, meestal zeer eenvoudige proefjes en ervaringen. Door te experimenteren leert u de aarde ontdekken (aarde, getijden, erosie, landschapsvorming, vulkanen, weersverschijnselen, gesteenten...en zo verder). De voor de proefjes gebruikte materialen zijn doodgewone huis-, tuin- en keukenmaterialen. Boeiende, tastbare wetenschap die de leerlingen ervaringsgericht laat kennismaken met 'de aarde' en haar verschijnselen. Zeker toepasbaar voor een aantal lessen aardrijkskunde, bio, T.O....Dit is geen lesmateriaal met lesbladen maar het betreft wel een serie van proefjes om je les te verlevendigen, 'appetizers'...

“Milieu spelenderwijs”

BO-LEE001

① Stichting Leefmilieu

† 1ste graad A – en B-stroom

Dit boek biedt een keur aan doordenkertjes, rebussen, rekenpuzzels, lezen, nadenken, spelen, onderwerpen...met betrekking tot natuur en milieu. Vakoverschrijdende eindtermen milieueducatie komen aan bod in de thema's afval, water, natuur, bodem, energie, ruimte, lucht. De bronnen zetten aan tot actief verwerken. Dit boek biedt boeiende alternatieven om uw les te verluchten en te illustreren.

Geschikt voor de eerste graad en voor klasvervangende activiteiten in de A - en B - stroom.

“Het milieuplanspel”

BO-SPE003

† 1ste jaar 1ste graad B-stroom

In de bundel vindt u een handleiding voor de leerkracht en een werkschrift rondom diverse lesonderwerpen: het regenwoud, onkruid, opruimers in de natuur, de composthoop, afval, recyclage... Het geheel werd opgebouwd volgens recente inzichten van milieueducatie in het leergebied wereldoriëntatie van het basisonderwijs, maar het is ook geschikt voor het eerste jaar van de B -stroom. Dit geheel vindt u bij 'Spelen' in de kast van educatie voor het basisonderwijs.

“Milieuwerkdoos, tips om milieuvriendelijk op kamp te gaan”

SO-SPE002

Koning Boudewijn-stichting

Spelideeën, praktische tips, discussies rond dilemma's, adressen waar u informatie kan halen... om de natuur te sparen. U krijgt tips om de kampomgeving zo 'groen' mogelijk te houden. Een spelbord, een handleiding en 80 werkfiches.

Lucht

“Lucht is niet te koop”

SO-LUC001

① Stichting Leefmilieu

Infolder uit de reeks 'Milieusparen'. Geen kant-en-klaar lesmateriaal, maar goede info over luchtverontreiniging, gat in de ozonlaag, brandstofkeuze,... en andere aspecten.

“Lucht”

SO-LUC002

† eerste graad secundair onderwijs

Werkblaadjes en invuloefeningen over lucht.

“Themanummer over lucht”

SO-LUC003

① Vlaamse Milieumaatschappij V.M.M..

Over o.m. ozon, dioxines, smog, broeikaseffect... Geen echte lesbladen, maar een goede basis voor informatie over de behandelde onderwerpen. Hieruit kan dan vertrokken worden voor lesachtergronden.

“Lekker weertje! Klimaatverandering en broeikaseffect”

SO-LUC004

① Jongeren en de Wereld, Lange Kievitstraat 74, 2018 Antwerpen.

Dit dossier bevat een zeer grote hoeveelheid informatie over klimaatverandering en het broeikaseffect en wat eraan kan gedaan worden. Dit dossier is samengesteld door deskundigen i.s.m. Jongeren en de Wereld, (sedert januari 2000 'Globelink').

“De klimaatsveranderingen”

SO-LUC005

Een zesdejaarseindwerk van Wim Creemers over het broeikaseffect. Oorzaken, korte- en lange termijngevolgen voor landbouw, natuur, weer, water, zeespiegel, de aanpak... komen aan bod. Met talrijke krantenknipsels. Zeker bruikbaar om uw les over het broeikaseffect voor te bereiden.

“Luchtige bladen” reeks 1, 2, 3 en 4

SO-LUC006

① Vlaamse Milieumaatschappij

† reeks 1: overgang 3de graad BO naar 1ste graad SO. Toenemende moeilijkheidsgraad (kennis, begrippen, technieken) van reeks 1 naar reeks 4. Het volledig pakket beslaat het volledig middelbaar onderwijs.

Elke reeks bestaat uit een leerkrachten handleiding en een werkboek voor de leerlingen. Goed illustratief uitgewerkt. Heel goed bruik- en inpasbaar in verschillende vakken. Elk reeksonderdeel kan uitgewerkt worden in het vermelde vak (zie thema's in lkrn-handleiding). Aanrader!

- Reeks 1: Lucht? Lucht gebruiken. Hoeveel lucht ademen wij? Lucht, wat is dat? inademen, gasmaskers, vuiltje aan de lucht, lucht om de aarde, Ozon-vreters, verklikkers, doen, luchtsparende tips.
- Reeks 2: Odin in de lucht. Lucht, wat is dat? Van hier naar daar. Is er een vuiltje aan de lucht? Zuurstofproducenten, zuurstofverbruikers, gassen in de weegschaal. Auto's , wat doen ze behalve rijden? Kwaliteit van de lucht onderzoeken. Luchtkwaliteit in Vlaanderen. Werken rond lucht.

- Reeks 3: Luchtgeesten. Luchtige moleculen. Zuivere lucht? Vervuilde lucht? Zware metalen, zuur in de lucht, snuffelpaden, luchtvervuiling in cijfers, luchtzuivering. Wat doe je eraan?
- Reeks 4: Markante lucht. De atmosfeer nader bekeken. Luchtvervuiling, een overzicht. Oh, zon, ozon! Hoesten en huilen met de ozon. Smoke + fog = smog. Broeien in een kas. Luchtkwaliteitsbepaling, luchtzuivering. Acties, wat wordt er aan gedaan?

"Frans spaart lucht"

VIDEO SO-LUC006A

Video die hoort bij het bovenstaand pakket "Luchtige bladen"

"Adem diep in"

SO-LUC007

① AMINAL

Infoboekje met 184 tips voor een gezonde lucht. Geen lesmateriaal.

"Luchtkwaliteit in Vlaanderen 1993-1994"

SO-LUC008

① VMM

Infoboek over de kwaliteiten van de lucht: aanwezigheid van zware metalen en andere vervuilende stoffen en de uitstoot in de lucht door o.a. wegverkeer, landbouw, ...

"Luchtkwaliteit in Vlaanderen 1995-1996"

SO-LUC009

① VMM

Infoboek over de kwaliteiten van de lucht: aanwezigheid van zware metalen en andere vervuilende stoffen en de uitstoot in de lucht door o.a. wegverkeer, landbouw, ...

"Ozon in Vlaanderen"

SO-LUC010

① VMM

Infoboek over ozon in de zomer van 1997.

"Luchtverontreiniging"

SO-LEE001

① Stichting Veldwerk Nederland

Thema 2 uit de map "Veldwerk in de schoolomgeving". Hierin vindt u 'zure regen' (p. 33 - 43, onderzoek van naaldbomen), 'korstmossen' (p.45 - 51, relatie luchtverontreiniging - korstmossen) en 'paddestoelen' (p. 55 - 62, relatie zwammen - bomen).

"Miel en de milieutjes"

SO-LEE007

† OV 2 en 3

Cursus over afval, lucht en water. Met spelletjes, teksten en vraagjes, experimenten...

"OzonAction Education Pack"

SO-LEE021

① United Nations Environment Programme

† eerste graad secundair onderwijs

Engelstalig pakket over de beschadiging van de ozonlaag. Oorspronkelijk is dit pakket gemaakt voor het basisonderwijs, maar in de Engelse les in het secundair onderwijs kan hiermee zeker gewerkt worden in thema-lessen over ons milieu. Het pakket bevat

ook een tekenfimpje op CD-rom van ongeveer 9 minuten waarin duidelijk wordt gemaakt wat het belang is van de ozonlaag en hoe wij ervoor kunnen zorgen dat deze laag hersteld kan worden. Dit pakket kan ook besteld worden bij Ms. Mugure Kibe Ursulet (e-mail: mugure.ursuletnep.fr).

“Lucht is leven”

BO-LUC001

① WWF

† eerste graad S.O. (en derde graad basis)

Werk- en proevenboekje met diverse fiches over uiteenlopende experimentjes met betrekking tot lucht (o.m. luchtmodel, luchtdruk, wolken, atmosfeer, ademhaling, smog, luchtvervuiling, zure neerslag ozon ,broeikaseffect...).

“Lucht”

BO-LEE001

† 1ste graad (A- en B-stroom)

Het thema uit 'Milieu spelenderwijs' behandelt op een boeiende manier het inademen, ruiken, bezoedelen, zuiver houden... van lucht. Met vele spelletjes, oefeningen, opdrachten.

Milieudagen en milieuweken/educatief reservaat

“Schulensbroek”

SO-MDW001

① Vrienden van het Schulensbroek vzw, Provincie Limburg

† 1ste jaar, 1ste graad

Een leerzame wandeling door het Schulensbroek. Mooi uitgewerkt met invulbundel, kaartje, doeopdrachten. Goed bruikbaar!

“Schulensbroek: te beschermen schat”

SO-MDW002

① Natuurpunt - De vrienden van het Schulensbroek vzw

Infoboekje met cartoons over het Schulensbroek.

“NME aan Zee”

SO-MDW003

① Provincie West-Vlaanderen

Volledig aanbod voor natuur- en milieueducatie aan onze kust.

“Het Reliëf”

SO-MDW004

① Instituut Mater Dei, Kloosterstraat 13-17, 3900 Overpelt

† 1ste graad

Aardrijkskundige excursiebundel omtrent het reliëf in de Dommelvallei. Bruikbare opdrachten, maar onduidelijk kaartmateriaal.

“Wandelzoektocht ‘speuren naar een leefbare stad’”

① Stichting leefmilieu

† 1ste graad

- Editie 1: “De Studentenstad” SO-MDW005
- Editie 2: “Het Sint-Andries Kwartier” SO-MDW006
- Editie 3: “Ontdek het eilandje” SO-MDW007

Deze wandelzoektocht in Antwerpen werd gelanceerd tijdens de Antwerpse Milieuweek 1998. Sommige opdrachten zijn bruikbaar, kaart- en foto materiaal moet wel worden aangepast.

“Het Jekerdorp Kanne aan de voet van D’n Observant”

SO-MDW008

† 1ste graad secundair onderwijs

Een prachtige vakoverstijgende excursie voor een studiedag aardrijkskunde – biologie. Zeer bruikbaar, didactisch in orde. Veel waarde! Bijgevoegd: de excursie op CD-Rom.

“Project papier”

SO-MDW009

① P.T.S. Boom

† 2de jaar BSO

Dit is een zeer goed en degelijk uitgewerkt project rond de meest diverse aspecten van papier (productie, recyclage, scheppen, energieverbruik, kruiswoordraadsel, strip, zeefdruk,...)

“Milieuweek voor de eerste graad”

SO-MDW010

① Instituut voor Katholiek Secundair Onderwijs, Hoeselt.

† A-stroom en de B-stroom

Volledig uitgewerkte milieuweek met een grote afwisseling van ervaringsgericht leren, bedrijfsbezoeken, milieu in de theorielessen. Telkens met vakgebonden en vakoverschrijdende eindtermen, niet alleen voor milieueducatie maar ook opvoeden tot burgerzin, leren leren, gezondheidseducatie en sociale vaardigheden. Tijdens de theorielessen (twee halve dagen) werden binnen elk vak vakgebonden en vakoverschrijdende eindtermen en ontwikkelingsdoelen nagestreefd (geïntegreerd onderwijs). Deze zijn vooraf telkens vermeld. De lesbundels zijn opgesplitst naar 1 LA/MW, 1 HA, 2 LA/MW, 2 HA (A- stroom) en 1B, 2 HZKV en 2 KLVV (B-stroom). Deze milieuweek maakte deel uit van de netoverschrijdende nascholing van LIMNET dd. 16 juni 2000. In de infomap van deze nascholing vindt u nog meer informatie over de organisatie van milieudagen en –weken.

“Milieuweek”

SO-MDW012

① Technisch Instituut Sint-Jansberg

† 1ste jaar A

Milieuweek waarbij de begrippen ‘afval’ en ‘zwerfvuil’ centraal staan. Aangepast aan de A-stroom.

"Milieuweek"

SO-MDW013

① Technisch Instituut Sint-Jansberg

† 1ste jaar B

Prima project, aangepast aan de leerlingen van 1B. Het thema is hier afval en zwerfvuil. Er wordt gewerkt rond volgende onderwerpen: picknicken, bezoek aan een containerpark, afvalquiz (uit het spel "Pak-je-afval") en een les over selectieve inzameling van drankkartons.

"Milieuweek"

SO-MDW014

① van het Technisch Instituut Sint-Jansberg

† voor 2 BVJ

Uitstekend project voor de doelgroep van deze leerlingen van de B-stroom. Onderwerpen die aan bod komen: luchtvervuiling, drankkartons, pak-je-afval, vragenblad milieuambtenaar, afval (Ned.), waterzuiveringsstation, afval (wiskunde).

"Milieuweek"

SO-MDW015

① van het Technisch Instituut Sint-Jansberg

† voor 2 TSO

Zeer goed geïntegreerd project dat vakoverschrijdend werkt naar Engels, Frans, Nederlands, aardrijkskunde, biologie, wiskunde toe. Dit is echt een project met een voorbeeldfunctie van 'hoe het kan'. Ervaringsgericht leren komt aan bod, geënt op de realiteit. Een enquête over milieuzorg in school, thuis en in de buurt is bijgevoegd en biedt stof tot naverwerking! Een handleiding voor de leerkrachten is bijgevoegd!

"Milieuproject"

SO-MDW016

① Amandinacollege Herk-de-Stad

† eerste jaar S.O.

Volledig uitgewerkte voorbeeldbundel die illustreert hoe een vakoverschrijdend milieuproject praktisch in een school gestalte krijgt. Twee versies (1994: schoolversie, 1997: gewijzigde versie mét verslag van de netoverschrijdende studiedag dd. 16 juni 1997, georganiseerd door LIMNET). Voor elk vak zijn er uitgewerkte lessuggesties en bijgevoegde werkbladen. Zéér bruikbaar om in eigen school een projectweek op te starten! Nagenoeg enige nadeel: lay-out kon wat aangenamer, bv. verschillende lettertypes.

"Milieuweek rond afval en zwerfvuil"

SO-MDW017

① St.-Jansberg (T.O., Maaseik)

† eerste graad

De praktische organisatie van een milieuweek, weekrooster, enquête voor leerlingen, ouders, burens over afval en zwerfvuil. Met resultaten en, verslag in schoolkrant.

“Educatief reservaat ‘Het Groene Hart’”

SO-MDW018

① T.H.H.I. Tessenderlo

† eerste graad

In deze bundel krijg je info over de aanleg van een nieuw milieueducatief reservaat in school in samenwerking met de leerlingen. Het educatieve luik naar de diverse vakken toe kan nog grondiger worden uitgewerkt.

“Bosklassen”

SO-MDW019

① T.H.H.I. Tessenderlo

In deze werkbundel - vooral geschikt voor de B -stroom van de eerste graad – vindt u lesvoorbeelden van een bosklas in de Hoge Rielen te Kasterlee. Korte inhoud: historiek, landschap, fauna en flora, fietsen, afval sorteren, nestkastjes).

“De Bergen”

SO-MDW020

① Provincie West-Vlaanderen

† 1ste jaar 1ste graad

Een voorbeeld van milieueducatie via vakoverschrijdende aanpak over de West-Vlaamse heuvelstreek. Zeer degelijk voorbeeld, (te) dik werkboek, vrij luxueus uitgevoerd, bruikbaar als voorbeeld om in eigen omgeving een dergelijk vakoverschrijdend initiatief te realiseren.

“Het Mechels Broek”

SO-MDW021

† 1ste graad secundair onderwijs

Volledig uitgewerkte excursie voor een studiedag aardrijkskunde – biologie. Bijgevoegde CD-ROM.

“Week van de zee”

SO-MDW022

① Provinciaal Steunpunt, NME Middenkust

† kleuters en lager onderwijs

Tijdens deze week leren de kinderen de natuur en het milieu van de zee, strand en duinen onder begeleiding van hun vertrouwde leerkracht. De week kan in 10 kustgemeenten doorgebracht worden. Het aanbod: gratis activiteiten in combinatie met het gebruik van educatieve materialen. Vorming en begeleiding zijn in de bundel opgenomen.

“Dorperveldpoel”

SO-MDW023

① WWF

† leerkrachten secundair

Dit boekje bevat alle mogelijke informatie over het educatief reservaat ‘Dorperveldpoel’. Zie ook: “Het vakoverschrijdend gebruik van de Dorperveldpoel.” (SO-MDW031) en SO-RUI002.

"Een educatief reservaat, een natuur(lijk) laboratorium"

SO-MDW024

① WWF

† lager – en secundair onderwijs

Het educatief reservaat is een hulpmiddel voor de jongeren om inzicht te krijgen in de samenhang van de ganse milieuproblematiek. De lln komen rechtstreeks in contact met de natuur en , nog belangrijker, ze leiden hun eigen project en zijn dus actief betrokken bij de aanleg en het beheer van de verschillende natuurlijke milieus.

Het project is toepasbaar in de school. De bundel bevat: de voorbereiding van het project, de aanleg, en tal van bijlagen. Aanrader!

1. "Ter land, ter zee en in de lucht", 2. "Durbuy"

SO-MDW025

† OV3

Onderwerp: openluchtklassen

Het pakket bestaat uit twee delen.

Deel 1: "Ter land, ter zee en in de lucht": is zeer bruikbaar in o.a. creativiteit en hout. Er staat minder tekst in en er zijn meer doeopdrachten.

Deel 2: "Durbuy": enkel bruikbaar als je naar Durbuy gaat. Teveel tekst en doeopdrachten. Zowel de brochure als het invulschrijftje zijn leerlingvriendelijk en leerrijk.

"Dactylo/toegepaste informatica, groen oefenboekje"

SO-MDW026

① Scholengroep Domein Speelhof, KTA Sint-Truiden

Oefeningen in het kader van het project GROENE SCHOOL. Dit is een voorbeeld van het 'Project Groene school', toegepast in tekstverwerking.

"Netoverschrijdende trefdag, milieu-educatie"

① LIMNET

- voorstelling van drie voorbeeldprojecten, 1998

SO-MDW027

- vakoverschrijdende ontwikkelingsdoelen en eindtermen,

SO-MDW028

1ste graad SO, 1999

"Trefdag Milieueducatie"

SO-MDW029

① juni 2000, Provinciaal Natuurcentrum -Bokrijk

† 1ste graad van het secundair onderwijs

Infomap van de trefdag voor de leerkrachten. U vindt er talrijke mogelijkheden in om de vakoverschrijdende ontwikkelingsdoelen en eindtermen milieueducatie na te streven. Bij het deel 'Vakoverschrijdend werken' vindt u info over de toepassing van 'Project Groene School', de organisatie van een milieudag en een milieuweek en het vakoverschrijdend werken in een educatief schoolreservaat. Kan inspirerend werken!

Trefdagen milieueducatie (Mappen van de Limnet- nascholingen van juni 1998 en juni 1999). Voorbeeldprojecten hoe vakoverschrijdende milieu-initiatieven als milieuweken en -dagen in een school kunnen geïntegreerd worden.

“De Groene 62”

SO-MDW030

Landschapsverkenning langs een Oostendse spoorwegbedding voor mentaal gehandicapten. Aangepast materiaal om aan natuur- en milieueducatie te doen met mensen met een lichte mentale handicap. Op hun milieuactiedag deden ze een opruimactie en andere natuuractiviteiten met veel enthousiasme.

“Het vakoverschrijdend gebruik van de Dorperveldpoel”

SO-MDW031

① LIMNET 16 juni 2000

† 1ste graad secundair onderwijs

Bundel over de netoverschrijdende trefdag milieueducatie.

“Druppelsgewijs met water”

BO-WAT002

Het waterproject: zie ook 'Water'

“Organisatie van een milieudag”

SO-MDW029

Om een milieudag in K.T.A. 2 in Tongeren te organiseren, namen zij contact op met het Provinciaal Natuurcentrum. Je vindt hier een beknopt praktijkvoorbeeld met suggesties voor diverse activiteiten i.s.m. milieudienst, provinciaal natuurcentrum, project Groene School, bedrijven.. Opgenomen in de nascholing van LIMNET dd. 16 juni 2000.

“Het milieu”

SO-LEE010

① St-Ferdinand, BuSO-school

Werkbundel met apart bruikbare werkbladeren voor het Buitengewoon Secundair Onderwijs (BuSO)

“De themadagen van Tetrapak”

BO-MDW005

In deze zeer uitgewerkte bundel vindt u een reeks milieueducatieve dossiers voor alle onderwijsniveaus van het kleuter-, lager- en middelbaar onderwijs. Elk onderdeel uit de bundel kan afzonderlijk worden gebruikt om er projectmatig rond te werken. Volgende thema's worden besproken: Openbedrijvendag, dag van het bos, dag van de selectieve inzameling, grootouderdag, wereldgezondheidsdag.. Heel vaak zit er zeer goed materiaal in, degelijke info, afbeeldingen, grafieken, werkbladen, ideeën voor acties. Ook de behandelde eindtermen worden vermeld.

Er is echter ook een serieus voorbehoud te maken bij bepaalde delen uit de bundel, nl. daar waar het gebruik van tetrabrikverpakkingen gepromoot wordt. De bundel werd immers aangemaakt vanuit de industrie. Zeer belangrijk is om nooit reclame te maken voor het gebruik van deze tetrabrikverpakkingen omdat ze niet tegemoet komen aan onze doelstellingen nl. voorkomen van afval.

Maak met andere woorden een verantwoorde keuze uit de vaak zeer goede lessuggesties, maar neem de tetrabrikpromotie niet blindelings mee over.

"LIMNET: FSC-hout"

SO-MDW033

20 oktober 2004 in de Provinciale School van Diepenbeek.

Infomap met een toelichting over "Wat is FSC-gelabeld hout", het educatief vormingspakket 'duurzaam houtgebruik' voor TSO en BSO, de voorstelling van een educatief vormingspakket 'Kwikke vis in een bos zonder bomen' en de realisaties van de provincie Limburg.

"Koop wijzer voor het milieu op school"

SO-MDW034

19 november 2004.

Infomap van de voorstelling van de vernieuwde website www.milieukoopwijzer.be met schoolvoorbeelden en aparte workshops voor de thema's: drank, papierwaren en schoolmateriaal, maaltijden en tussendoortjes, schoonmaak en energie.

Een samenwerking van de Bond Beter Leefmilieu en het Ministerie van Vlaamse Gemeenschap.

"MOS-trefdag: Milieuwerkgroepen"

SO-MDW032

28 april 2005 in Sint-Jozefinstituut Bokrijk.

Vorming voor milieuwerkgroepen met getuigenissen van 4 voorbeeldscholen.

"Vergroening van de Schoolomgeving:

SO-MDW033A

Werkboek Secundair Onderwijs"

① W.W.F.

† 12 tot 18 jaar

→ Gratis voor MOS-scholen!

Tover jouw grauwe, grijze, stenen speelplaats om tot een heus groen paradijs! Voor de uitvoering van dit werkboek is tevens een technische handleiding beschikbaar.

"Vergroening van de Schoolomgeving:

SO-MDW033B

Technische Handleiding"

① W.W.F.

† 12 tot 18 jaar

→ Gratis voor MOS-scholen!

Tover jouw grauwe, grijze, stenen speelplaats om tot een heus groen paradijs! Deze handleiding wordt ondersteund met een werkboek.

Milieuzorgsysteem

"Het project 'Groene School'"

SO-MZS001

Is dé manier bij uitstek om te starten met milieuzorg op school. De gratis (uitgebreide) map biedt een manier om de school op milieuvlak bondig door te lichten aan de hand van computersoftware. Op die manier legt u als milieuwerkgroep prioriteiten. Het vertrekpunt voor de introductie van deze milieuzorg op school is de leerling. Zij doen voorstellen, inventariseren, stellen oplossingen voor...

De map geeft talrijke, bruikbare lessuggesties, voorstellen om sensibiliseringsacties te houden, publimateriaal ... Dit milieuzorgsysteem behandelt een zevental thema's : energie, afval, water, kantine, groenvoorziening, verkeer en materialen (ecologische duurzaamheid). De bedoeling is om op langere termijn milieuvriendelijker scholen te krijgen. U start geleidelijk aan met één thema en u pakt bijvoorbeeld jaarlijks een ander thema aan. Daarna stuurt u een rapportering in die uw inspanningen voor milieuzorg op school illustreert. Een nieuwsbrief en een website houden u op de hoogte van de meest recente ontwikkelingen bij 'Groene School '. Belangrijk om te weten is dat van de vijf velden vakoverschrijdende eindtermen en ontwikkelingsdoelen van de eerste graad van het secundair onderwijs (milieueducatie, sociale vaardigheden, burgerzin, gezondheidseducatie en leren leren) heel wat aspecten aan bod komen. Bij een eventuele doorlichting is dit project dan ook zeer waardevol ter verantwoording. Uiteraard is het belangrijkste doel de milieuzorg op zich! De verwezenlijking van een milieuvriendelijke school kan zichtbaar worden door het behalen van het 'Groene School " - logo.

In Limburg waren er dd. 1 september 2005 een 120-tal secundaire scholen ingestapt in het project 'MOS - Groene School' . Er is een begeleider SO per provincie voorzien.

→ Voor de provincie Limburg is dat: Hilde Boiten, PNC- Het Groene Huis, Domein Bokrijk, 3600 Genk, tel.: 011 26 54 67 en e-mail hboiten@limburg.be.

"Wij zijn van het milieu"

SO-MZS002

① Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, de 5 Vlaamse Provincies en de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

‡ elke secundaire school

Handleiding om Milieuzorg op school (MOS) vorm te geven. Bevat een stappenplan en praktische tips om volgens de criteria (planning, participatie, communicatie, continuïteit en structurele inpassing, educatieve winst en milieuwinst) te streven naar een logo "Groene School".

"Milieuzorgsysteem voor het BSO en TSO"

SO-MZS003

① VUB

‡ TSO en BSO

Stappenplan voor een milieuzorgsysteem voor het TSO en BSO. Bevat werkboek voor de lln en handboek voor de lkn.

“Milieuzorg op evenementen”

SO-MZS004

① Provincie West-Vlaanderen

† organisatoren

Handleiding voor een geïntegreerd milieubeheer op evenementen

“Milieuvriendelijke schoolspullen”

SO-MZS005

① Econaction- actiepakket, uitgave van Jongeren Milieu Aktief

Leidraad om milieuvriendelijke spullen te vervangen door milieuvriendelijke varianten. Papierwaren, schrijfgerei, correctievloeistof, opbergmappen, lijmen, agenda's, schooltassen en kantoorapparaten... het komt allemaal aan bod via een stappenplan en informatieve dossiers. Wil u uw school milieuvriendelijker? Hierin vindt u een stapel info tot en met merken en leveranciers van de spullen.

“Actiepakket milieuvriendelijke kantines”

SO-MZS006

① Econaction- actiepakket, uitgave van het Jongeren Milieu Actief

Dit actiepakket moet in principe volstaan om de kantine volledig milieuvriendelijk te krijgen. In deel 1 wordt de algemene informatie behandeld die nodig is om aan de slag te gaan. Deel 2 gaat dan in op de specifieke dossiers voeding, bekertjes, melk, blik, afval, energie, water, schoonmaakmiddelen. Met stappenplannen, achtergronden, vooroordelen en discussieargumenten en rechtstreeks bruikbare educatieve (goed kopieerbare) posters over de broodtrommel, gezond snoepen, afval,...). Afvalpreventie komt uitgebreid aan bod in diverse voorstellen. Dit pakket werd opgesteld voor het middelbaar onderwijs door en voor jongeren (van het J.M.A.)

“EcoTeam”

SO-MZS007

Dit werkboek is in feite opgesteld voor een groep van gezinnen. Het doel is om het eigen huishouden milieuvriendelijker te maken. Er wordt ingegaan op de volgende thema's: afval, water, elektriciteit, verwarming, vervoer, koopgedrag. Telkens is er de juiste uitgebreide informatie met vaak verrassende weetjes. Talrijke tips om de situatie milieuvriendelijker te maken zijn voorhanden. Vele oplossingen en gegevens zijn perfect toepasbaar op een school. Toch zal soms wel een specifiek schoolse aanpak nodig zijn. Met nuttige meterkaarten die zicht geven op het eigen milieuvriendelijk gedrag.

“Verbondenheid als antwoord op ‘de-link-wentie’”

SO-MZS008

① Anouk Despuys e.a., uitgeverij Acco

† leerkrachten secundair onderwijs

Dit boek handelt over 'preventie op een nieuw spoor'. Het verkent het spoor van de fundamentele preventie. Hierbij wordt verder gekeken dan het symptomatisch probleemgedrag. Om te komen tot een grondigere aanpak met een duurzaam en breedsporig effect wordt het probleemgedrag van jongeren in een ruimere context geplaatst. De bijbel voor het uitvoeren van doeltreffende projecten!

“Vlarempel, ik snap het!”

SO-MZS009

① Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Algemeen Milieu- en Natuurbeleid

Dit boekje geeft de Vlaamse milieuregelgeving voor scholen weer: antwoorden op veel voorkomende vragen i.v.m. milieuvergunningen, grondwaterwinning, afval, bodem, ... De brochure vermeldt alleen de belangrijkste wettelijke verplichtingen voor elke school.

“Milieuzorg op kantoor”

SO-MZS010

① Provincie Limburg

Deze brochure geeft aan wat er allemaal op milieuvlak mogelijk is op kantoor. Als u deze informatiebrochure van de provincie Limburg hebt doorgenomen, bent u een hoop tips rijker met betrekking tot een milieuvriendelijker gedrag op kantoor. Uiteraard is dit ook voor een groot deel toe te passen in een school.

“Passie voor groen”

VID/SO-MZS011

① Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Algemeen Natuur- en Milieubeleid. Video

Deze video vertelt hoe jongeren milieuzorg op school beleven.

“Passie voor groen”

DVD/SO-MZS012

① Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Algemeen Natuur- en Milieubeleid. DVD

Deze DVD vertelt hoe jongeren milieuzorg op school beleven (kopie van video).

“Groene school draait”

CDR/SO-MZS013

① Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Algemeen Natuur- en Milieubeleid. CD-rom

‡ TSO-BSO

Software-pakket omtrent de ‘Groene Schoolmap’. Logoformulieren 2001-2002.

“Aap, noot, milieu”

BO-MZS002

① Natuurmuseum Groningen

‡ A en B -stroom van de eerste graad

Dit werkje handelt in feite over de invoering van een milieuzorgsysteem in een basisschool. Talrijke lesvoorstellen voor de preventie en verwerking van afval, watergebruik op school, energiegebruik, materiaalanschaf, schoolgebouw zijn echter ook bruikbaar. Tips, checklists, lessuggesties het komt allemaal aan bod. Met deze suggesties kan u beslist ook aan de slag in andere milieuzorgsystemen als "Groene School" , "Milieu & Teams" of "MOS"...

“Vuur, Water en Wind”

SO-MZS014

① Ministerie van Vlaamse Gemeenschap – Groene School

‡ Secundair Onderwijs

Deze brochure stelt het project Groene School voor aan de hand van de drie oerelementen: Vuur, Water en Wind.

“MOS-leidraad secundair”

SO-MZS015

① Vlaamse overheid – Departement Leefmilieu, Natuur en Energie

† elke secundaire school

Handleiding om Milieuzorg Op School (MOS) vorm te geven. Bevat een stappenplan en praktische tips om volgens de criteria (visie en planning, betrokkenheid, communicatie, verankering en educatieve winst) te streven naar milieuwinst en een logo “Groene School”.

Natuur algemeen

“Educatieve reservaten”

SO-NAT001

① PNC Bokrijk, B. Vanderlee

Veldwerk rond haag, weide en vijver. Rondom drie biotoopjes wordt telkens de natuurwaarde vergeleken van een natuurarm en een natuurrijk voorbeeld. Met toelichtings-, werk- en naverwerkingsbladeren.

“Speurtocht in het Natuureducatief Centrum ‘De Wulp’”

SO-NAT002

① De Wulp

† secundair onderwijs

Werkboekje met opdrachten, uit te voeren in het centrum ‘De Wulp’. De antwoorden zijn te verkrijgen aan de balie van het centrum ‘De Wulp’.

“Door-bomen”

SO-NAT003

Dit bundeltje met veldwerkbladen is opgesteld in functie van een aantal waarnemingspunten op de heide. U kan dit bundeltje echter goed gebruiken als voorbeeld om in de schoolomgeving iets gelijkaardig te concretiseren. Verschillende opdrachten m.b.t. meten en waarnemen.

“Natuur en landschap”

SO-NAT004

① PIME

† 2de graad

Basispakket bij de tentoonstelling 1996/1997

“Natuur en landschap, veldwerk”

SO-NAT005

① PIME

† 2de graad

Veldwerkopdrachten bundel bij de tentoonstelling hierboven.

“Paddestoelen”

SO-NAT006

† Hoger secundair onderwijs

Werkbladen. Verouderde lay-out. Beperkte bruikbaarheid.

“Veldwerk in de basisvorming biologie”

SO-NAT007

① Veldstudiecentrum Orvelte

Deze publicatie geeft bouwstenen aan docenten, die veldwerk rond biologielessen in de basisvorming willen uitvoeren. In deze publicatie zitten: kant en klare kopieerbare veldwerkopdrachten/-onderzoekjes waarin een onderzoeksvraag centraal staat; inclusief techniekkaarten voor zowel in het veld als in school en docentenhandleidingen bij de verschillende veldwerkopdrachten met tips voor het uitvoeren.

“Bio-indicatoren”

SO-NAT008

① Veldstudiecentrum Orvelte

↑ Dit werk is bedoeld voor de bovenbouw biologie van MAVO/HAVO en VWO. Het thema bio-indicatoren is een thema dat veel leerlingen aanspreekt en goed aansluit bij de hoofdstukken ecologie en milieu. Volgende thema's komen aan bod: zure regen, korstmossen, relatie bodem/vegetatie en bodemdieren, waterkwaliteit.

“Veldwerk over het Nederlandse landschap”

SO-NAT009

① Orvelte

Dit werk handelt over de vergelijking van een landschap vroeger en nu. Eventueel bruikbaar als praktijkvoorbeeld om iets gelijkaardig aan te maken voor uw streek.

“De interactieve flora van Nederland en Vlaanderen”

SO-NAT010

① OWG bureau

↑ 12-18 jaar

Deze flora bevat duidelijk geïllustreerd beeldmateriaal over het desbetreffende plantenmateriaal. Dit programma is uitstekend te gebruiken bij de lessen biologie, daar waar het gaat om het (leren) herkennen van wilde planten. Door het volgen van de determinatieroute kan de leerling niet alleen de naam maar ook veel andere gegevens, waaronder de plaats in Nederland (! enkel Nederland, Vlaanderen is hier niet in opgenomen!) waar ze voorkomen, vinden. Als in het lesprogramma onderzoekend leren aan de orde is, kan dit programma de leerling een goede houvast bieden. Bijgevoegd opdrachtenboek.

“De wegberm, meer dan een berm alleen”

SO-NAT011

① Hogeschool Limburg, Joeke Ramaekers

↑ 2de graad secundair onderwijs

Praktisch werk om een biotoopstudie te maken van de wegberm met verwijzing naar de vakoverschrijdende eindtermen. Er zit een werkboekje bij voor de leerlingen.

“Milieu- en natuurleerpad Mullemer Bemden Peer”

SO-NAT012

① Stad Peer

↑ 1ste graad secundair onderwijs

Milieutocht in de omgeving van de Esmeralda: gelegen aan het natuurgebied van de Dommel en in de nabijheid van de milieuklas, kringloopwinkel, het waterzuiveringsstation en het containerpark.

Het geheel bestaat uit een lessenpakket voor de leerkracht en een werkboek voor de leerlingen. Het mooi geïllustreerde werkboek bevat vraagjes en doe-opdrachten om ter plaatse uit te voeren.

“De laatste der Hanekammen” (diareeks)

SO-NAT013

① SOM onderwijs- en milieuprojecten i.s.m. de Nederlandse Mycologische Vereniging
† vanaf 12 jaar

De serie van 48 dia's geeft een korte inleiding in de biologie van paddestoelen, de verschillende oorzaken van de verdwijning van soorten en de mogelijkheden voor een ander natuurbeheer.

“Herfstexploratietocht Bokrijk”

SO-NAT014

① Provinciale Middenschool van Hasselt

25 pagina's werkblaadjes waarvan de meeste goed bruikbaar zijn voor de eerste graad van het secundair onderwijs.

“Macro/micro in de biologie: werkboek”

SO-NAT015

† vierde jaar secundair onderwijs.

① Uitgeverij Plantyn - Antwerpen

Werkbladen voor het classificeren van allerlei organismen.

“Bio-skoop 1”

SO-NAT016 A en B

† eerste jaar secundair onderwijs.

① Uitgeverij Pelckmans – Kapellen (1997)

Leerboek (A) volgens de recentste leerplannen voor biologie voor het secundair onderwijs. De bundel werkbladen (B) bestaat uit losse bladen.

“Bio-skoop 2”

SO-NAT017 A en B

† tweede jaar secundair onderwijs.

① Uitgeverij Pelckmans – Kapellen (1998)

Leerboek (A) volgens de recentste leerplannen voor biologie voor het secundair onderwijs. De bundel werkbladen (B) bestaat uit losse bladen.

“Bio-skoop 3”

SO-NAT018 A en B

† derde jaar secundair onderwijs.

① Uitgeverij Pelckmans – Kapellen (1999)

Leerboek (A) volgens de recentste leerplannen voor biologie voor het secundair onderwijs. De bundel werkbladen (B) bestaat uit losse bladen.

“Bio-skoop 4”

SO-NAT019 A en B

† vierde jaar secundair onderwijs.

① Uitgeverij Pelckmans – Kapellen (2001)

Leerboek (A) volgens de recentste leerplannen voor biologie voor het secundair onderwijs. De bundel werkbladen (B) bestaat uit losse bladen.

“Symbiose 1: de mens en zijn milieu”

SO-NAT020 A en B

† eerste jaar secundair onderwijs.

① Uitgeverij Van In – Lier (1997)

Dit leerboek (A) bevat de leerstof biologie over de gewervelde dieren en de zaadplanten, ook de bedreiging en de bescherming van levensgemeenschappen wordt behandeld. Gelijklopend met het leerboek is er een werkschrift (B).

“Symbiose 2: de mens en zijn milieu”

SO-NAT021 A en B

† tweede jaar secundair onderwijs.

① Uitgeverij Van In – Lier (1998)

Dit leerboek (A) bevat de leerstof biologie over de mens en andere zoogdieren en de voortplanting van de zaadplanten. Gelijklopend met het leerboek is er een werkschrift (B).

“Vergroening van de schoolomgeving”

SO-NAT022 A en B

† secundair onderwijs

① WWF en VELT

Met het project vergroening willen WWF en VELT de leerlingen nauw in contact brengen met de natuur. Dit project gaat over meer dan educatieve reservaten. Door groen op school te brengen, maken de leerlingen elke dag spontaan kennis met de natuur in al haar aspecten. Ze ontdekken dat natuur niet enkel in reservaten te beleven valt maar onder elke tegel en achter elke hoek op de loer ligt.

Dit pakket bestaat uit 2 delen: een werkboek secundair onderwijs (A) en een technische handleiding voor een groene school (B).

→ Je kan het educatief pakket bestellen bij info@wwf.be of bij info@velt.be

**“Biodiversiteit in jouw gemeente:
een leergemeenschap voor soortbescherming”**

SO-NAT023

① Natuurpunt

† 12 tot 16 jaar

Samen voor meer biodiversiteit! Vele soorten kunnen best wel een helpend handje gebruiken, maar hoe pak je dat aan? En welke soorten schreeuwen het hardst om onze hulp? Leer bijvoorbeeld nestkastjes bouwen voor de zwaluw, of ontwerp je eigen levende muur. Deze informatieve bundel zal op deze en nog vele andere vragen antwoorden.

“Levend Leren: Tutto dipende di tutto”

SO-NAT024

① de Hoge Rielen

† 12 tot 15 jaar

Sterk Verouderde, eerder saaie bundel met veel illustraties over Ecologie en Milieu. Echter zeer bruikbaar als achtergrondinformatie.

“In de weer voor het klimaat”

BO/SO-NAT025

① WWF

† tweede en derde graad lager onderwijs en eerste graad secundair onderwijs

‘In de weer voor het klimaat’ behandelt twintig thema’s die verband houden met de klimaatverandering. Elk thema bestaat uit twee delen: infobladen voor de leerkracht en werkbladen voor de leerlingen (inclusief twee posters). Dit educatief dossier voor leerkrachten heeft als onderliggende filosofie: het globaal denken, het lokaal handelen en het individueel veranderen. Ook de wisselwerking tussen de levensstijl van de mens, de klimaatverandering en de biodiversiteit loopt als een rode draad door dit dossier. Een multidisciplinaire aanpak is nodig. Ideaal dus om vakoverschrijdend aan de slag te gaan. In deze publicatie krijg je heel wat achtergrondinformatie om zo goed mogelijk in te kunnen spelen op de zorgen en vragen van de leerlingen.

“In de weer voor het klimaat”

BO/SO-NAT025A

① WWF

† tweede en derde graad lager onderwijs en eerste graad secundair onderwijs

Dit educatief dossier voor leerkrachten heeft als onderliggende filosofie: het globaal denken, het lokaal handelen en het individueel veranderen. Ook de wisselwerking tussen de levensstijl van de mens, de klimaatverandering en de biodiversiteit loopt als een rode draad door dit dossier. Een multidisciplinaire aanpak is nodig. Ideaal dus om vakoverschrijdend aan de slag te gaan. In deze publicatie krijg je heel wat achtergrondinformatie om zo goed mogelijk in te kunnen spelen op de zorgen en vragen van de leerlingen.

“Peiling biologie in de eerste graad secundair onderwijs (A-stroom)”

SO-NAT026

① Vlaamse overheid

† eerste graad secundair onderwijs

Deze brochure bespreekt de resultaten van een peiling (2007) in opdracht van Frank Vandenbroucke, Vlaams minister van Werk, Onderwijs en Vorming. De peiling was het werk van een onderzoeksteam van de Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen van de K.U. Leuven.

“Conferentie na de peiling biologie”

SO-NAT027

① Vlaamse overheid

† eerste graad secundair onderwijs (A-stroom)

In deze brochure vindt u de bevindingen van de conferentie van 24 oktober 2007. Aanleiding voor de conferentie waren de resultaten van de peiling van het vak natuurwetenschappen – biologie in de eerste graad van het secundair onderwijs (A-stroom). Naast het verslag van de gesprekken tijdens de conferentie, vindt u ook de aanbevelingen van de drie externe deskundigen die speciaal voor deze gelegenheid werden aangesteld.

"Kikker & co"

SO-DIE008

① RL West-Vlaamse Heuvels, De Bron vzw, de Milieu-Educatieve dienst van de stad Leper en de provincie West-Vlaanderen.

Dit werk wil het boeiende leven in en om het water beter doen begrijpen. Er wordt aandacht besteed aan de wilde planten en de wilde dieren (niet alleen kikkers) aan de waterkant, eten of gegeten worden en de inrichting en het beheer van een poel.

"Een minder gekende wereld... insecten"

BO-DIE029

① Schruers Wendy

Eindwerk met werkbladen over rupsen, waterdiertjes en kriebelbeestjes, algemene opdrachten en informatie over veelvoorkomende insecten.

"Natuur"

BO-LEE001

‡ Zeker geschikt voor de B -stroom van de eerste graad van het secundair onderwijs. Dit thema uit het boek 'Milieu spelonderwijs' behandelt het genieten, beschermen, beheren en de bedreiging van de natuur op een speelse manier.

"De berm in"

BO-LEE011

① Instituut voor Natuurbeschermingseducatie

‡ Lager en secundair onderwijs

Natuurwerkboek over wegbermen.

"Planten, veldwerkopdrachten"

BO-NAT008

Uit de map 'Biologie Veldwerk in de basisvorming'. Verscheidene onderwerpen worden ervaringsgericht door de leerlingen onderzocht. Voor de volgende thema's zijn werkbladen uitgewerkt in de map: Gallen, zon (invloed op bladeren), knoppen, korstmossen en luchtvervuiling, muurbloempjes (muurflora), plantenopname (kruiden in grasveld), planten en hun milieu (vocht en voedsel), voorkeuren van planten (niche), naaldbomen als indicatoren van zure regen. Geschikt voor de eerste graad van het secundair onderwijs, waar in de eerste lessen van het vak biologie een biotoopstudie wordt verwacht. Vrij kopieerbaar!

"Natuur in stad en dorp"

BO-NAT009

① I.V.N., Nederlandse vereniging voor natuur en milieueducatie, PB 20123, 1000 HC Amsterdam.

(activiteitenboek en 'reader') Op praktijkvoorbeelden steunende mogelijkheden om aan NME te doen in stadsbuurten en dorpscentra.

"De natuur interactieve encyclopedie"

BO-NAT017

① OWG-bureau

‡ niveau 1: 10-14 jaar, niveau 2: 12-16 jaar

Dmv deze cd-rom, kunnen de lln. zich in het tropisch regenwoud van Zuid-Amerika of de savanne van West-Afrika wanen. De bijna fotografische afbeeldingen en de achtergrondgeluiden maken hen ooggetuigen van 10 verschillende ecosystemen verspreid over de wereld. Met behulp van het leerlingenboekje kunnen de lln. de inhoud van de cd-rom verwerken.

"Vlaams bezoekerscentrum De Watersnip"

BO-NAT027

① Vlaams bezoekerscentrum 'De Watersnip'

‡ Lager, secundair en hoger onderwijs

Scholenprogramma: binnen- en buitenactiviteiten, begeleide activiteiten en zelfverkenning, ecologisch onderzoek, ... De activiteiten worden in het domein van het bezoekerscentrum uitgevoerd.

"Kies het hazenpad"

BO/SO-SPE003

‡ Vanaf tweede graad van het basisonderwijs tot en met volwassenen.

Wordt het meest natuurlijke gezelschapsspel genoemd. Honderden vragen en weetjes, opdrachten voor diernabootsingen. Heel leuk en ontspannend spel bestaande uit diverse categorieën uit de natuur!

"Habitat"

SO-SPE003

① CIS (Centrum voor Informatieve Spelen) tel. 016 22 25 17

‡ vanaf 10 jaar / volwassenen

Spel waarbij men leert gevoelens en bedenkingen uit te drukken over de relatie mens-natuur.

"Kwartetspel: Limburgse soorten"

BO/SO-SPE026

① R.L.L.K.

‡ vanaf 6 jaar

Kan jij de meeste biotopen verzamelen? Een gezellig kwartetspel voor jong en oud waar je verschillende biotopen en haar soorten leert kennen.

"Aigoual, een Woud herleeft"

NIEUW!!!

DVD/SO-NAT028

① Marc Kanne – Artis

‡ alle leeftijden

Een 57 minuten durende Franstalige film (Nederlands ondertiteld) met een afwisseling van getuigenissen en reconstructies die de kijker zin en moed geeft om te vechten voor onze planeet.

Natuur- en milieueducatie (werken over ...)

“Werkvormenboek. Handleiding voor natuur- en milieueducatieve activiteiten”

SO-NME001

① I.V.N., Ned. Vereniging voor natuur- en milieueducatie

Over de aanpak van wandelingen, paden, practica, momenten, artikels, werkbladen, stands... Beschouwelijk werk over integratie van natuur- en milieueducatie in de maatschappij.

“Peiling naar de behoeften aan vorming voor medewerkers van de Limburgse centra”

SO-NME002

① CVN, LIMNET, PNC, Provincie Limburg

“Biotoopstudie van de wegberm”

SO-NME003

① HL, Veerle Klykens

† 1ste en 2de jaar secundair onderwijs

Compleet uitgewerkte biotoopstudie over de wegberm. Aanrader!

“Cursus Natuurgids”

SO-NME004

① Centrum voor Natuurbeschermingseducatie VZW

† particulieren

Omtrent volgende onderwerpen; samenhang in de natuur, landschappen, natuurbeleid, veldtechnieken en vaardigheden, natuur- en milieueducatie. Achtergrondinfo voor de leerkracht over ecologie, biotopen e.d. maar zeker niet rechtstreeks bruikbaar NME-materiaal voor het basisonderwijs en het secundair onderwijs.

“Natuur- en Milieueducatie in de lerarenopleiding”

SO-NME005

① AMINAL

† regenten

Uitgebreid werkboek omtrent NME in de lerarenopleiding. Handleiding met didactische wenken, reflectie, waarden, doeactiviteiten en internet links.

“Natuur in zicht”

SO-NME008

① Centrum voor Natuur- en Milieueducatie

† secundair onderwijs, particulieren

Basiscursus (boek + kaft) binnen het cursustrajet natuurgids.

“Cursuswerkboek voor de IVN -natuurgidsencursus”

SO-NME009

Niet bruikbaar voor NME in het onderwijs, achtergrondinfo voor NME'ers.

“Didactici over veldwerk en het veldstudiecentrum Orvelte”

SO-NME010

Weliswaar niet onmiddellijk op ons eigen land toegespitst maar de beschouwingen over ervaringsgericht leren door veldwerk worden goed gemotiveerd.

“Milieu-educatief project”

SO-NME011

Van Herwig Rombauts, onderwijzer in een vierde leerjaar rondom diverse aandachtsvelden (o.a. afval sorteren). Goed gepresenteerd, rechtstreeks bruikbaar, met verantwoordingen naar w.o., eindtermen...

“Natuur- en milieueducatie didactisch beschouwd”

SO-NME012

Een louter theoretisch, tekstueel (eerder saai aandoend) overwegend werk over NME, maar niet onmiddellijk bruikbaar als NME-materiaal.

“Natuur- en milieueducatie: van overtuigen naar overleggen”

SO-NME013

① Koning Boudewijnstichting

In het eerste hoofdstuk vindt u een meer theoretisch luik dat vooral focust op doelgroepenbetrokkenheid en netwerkwerking van het NME-gebeuren. In het tweede hoofdstuk worden een tiental concrete NMEprojecten voorgesteld die geselecteerd werden door de Koning Boudewijnstichting als vernieuwend. Functie en aanpak van NME in de maatschappij worden besproken.

“Scholengidsencursus van het IVN”

SO-NME014

Met bruikbare onderwerpen voor NME-educatie in het kleuter- en basisonderwijs (NL: kleuterbouw en middenbouw). Voorbeelden zijn een kabouterpad met kopieerbladen, kringlopen (ook aansluitend op afval) in de natuur en onze voeding (met voedingspel), kruiden...

“Bouwen aan NME. Bouwstenen voor een NME-programma op de Pabo”

SO-NME015

Reader (info) en handleiding van de Stichting Milieueducatie, Utrecht.

“Van idee tot NME”

SO-NME016

① IVN

Boek over de stappen in het programmeren van natuur- en milieueducatie. Doel is het verhogen van de kwaliteit van educatieve activiteiten.

“NME-aanbod 2005-2006”

SO-NME017

① Provinciaal Natuurcentrum

† alle jongeren en volwassenen

Deze publicatie bevat een overzicht van het aanbod van educatieve projecten voor scholen dat verspreid is over diverse centra in de provincie.

“101 ideeën voor natuur- en milieutrips aan zee”

SO-NME018

① Provinciedienst natuur- en milieueducatie (West-Vlaanderen)

Publicatie met overzicht van wandelingen, fietstochten, workshops, veldwerk, cursussen en vorming, projecten, bezoekerscentra en musea in West-Vlaanderen.

"2003 en de provinciale dienst natuur- en milieueducatie"

SO-NME019

① Provincie Oost-Vlaanderen

Activiteitenverslag 2003 van de dienst natuur- en milieueducatie. De werking van de dienst werd onderverdeeld in twee luiken, namelijk een luik bezoekerscentrum en een luik beleid, coördinatie en ondersteuning.

"Opgroeien met natuur en milieu"

SO-NME024

① consulentenschap Natuur- en Milieueducatie Flevoland

Boek over hoe je je als ouder moet gedragen om je kind natuur- en milieuvriendelijk gedrag aan te leren.

"BuSO kids: doelstellingen en evaluatiemaatschappelijke vorming"

SO-NME025

Evaluatierapport i.v.m. aardrijkskunde, wereldoriëntatie, natuurkennis, EHBO, gezondheid en actualiteit.

Interessante omlijsting van de doelstellingen. Dit leerkrachtenmateriaal is handig als richtlijn en geschikt als evaluatierapport.

"Ecologie: terreinstudies"

SO-NME026

Actieplan natuurwetenschappen biologie: biotoopstudies: keuze terrein, keuze onderzoek en praktische organisatie. Gebaseerd op het leerplan van het vierde jaar ASO.

"Draagvlak voor soortbescherming bij de Limburgse gemeenten"

SO-NME027

① Thomas Lemmens, Universiteit Wageningen

Invloed van het project "Gemeenten Adopteren Limburgse Soorten".

"Energie: meer of minder"

SO-ENE004

① Syllabus van de LIMNET-nascholing op 05.05.2004

† Secundair onderwijs

Volgende onderwerpen komen aan bod onder de vorm van de hand-outs van de presentaties:

- Interelectra: aanbod en stand van zaken
- Cenergie: aanbod en schoolvoorbeelden
- Schoolvoorbeeld van OHVM Lummen
- Green: aanbod, voorstelling projectmap en schoolvoorbeelden
- Schoolvoorbeeld van BuSO De Richter in Genk
- Voorstelling van energieboekhouding door Electrabel ism VTI Beringen.

"Wat een weer!"

BO-NME001

① Milieueducatie centrum, Eindhoven

† 2^e graad van het basisonderwijs

Wanneer de lente begint is het het ideale moment om met je schooltuintje te beginnen. Je leert precies wat er allemaal met de grond aan de hand kan zijn, hoe je een aardappel poot en nog veel meer.

“Schooltuinen”

BO-NME002

① Milieueducatie centrum, Eindhoven

† 2^e graad van het basisonderwijs

Saaie sterk verouderde passieve bundel omtrent het aanleggen van een schooltuintje. Echter zeer bruikbaar als achtergrondinformatie.

“Scholenkit: je hebt meer burens dan je denkt”

NIEUW!!!

BO-NME004

① MOS Vlaams-Brabant

† scholen, gemeenten en verenigingen

→ scholenkit downloaden kan via www.koesterburen.be

Provinciale campagne om te werken aan biodiversiteit, samen met gemeenten, verenigingen, scholen... Bijgevoegd 2 actieplannen: één over de huiszwaluw en een andere over de kamsalamander.

Ruimtelijke ordening

“Ruimtelijke ordening”

SO-RUI001

† In feite opgesteld voor derde graad basisonderwijs, maar ook bruikbaar in eerste graad secundair onderwijs.

Is het onderwerp van de uitgebreide bundel 'Kinderen kijken naar de eigen leefomgeving'. Dit lessenpakket voor de derde graad van het basisonderwijs gaat over de infrastructuur, de wegen, bebouwing, groenvoorziening, een opzet voor een didactische wandeling. Dit is een wat oude(re) uitgave van de Stichting Leefmilieu maar voor een groot deel nog steeds bruikbaar voor lessen over ruimtelijke ordening. U vindt er talrijke lessuggesties in.

“Educatief reservaat Dorperveldpoel St.-Ursula”

SO-RUI002

① College Heilig Kruis – Sint Ursula

Boekje van de projectdagen milieu-educatie. Met vragen en opdrachten. Zie ook SO-MDW023 en SO-MDW031.

“Ruimtevreter”

BO-RUI003

† In feite opgesteld voor derde graad basisonderwijs, maar ook bruikbaar in eerste graad secundair onderwijs.

Dit lessenpakket over ruimtelijke ordening probeert een hulp te zijn bij het kritisch kijken naar de eigen leefomgeving. Het werkt vakoverschrijdend en kadert in de lessen wereldoriëntatie. Het uitgangspunt is dat slechts 1/10 van de oppervlakte wordt ingenomen door groen en dat daarvan nog 90 % wordt ingenomen door andere voorzieningen dan natuurgebieden. Met werkbladen, ruimtevretersspel en handleiding.

“Ruimte”

BO-LEE001

Uit het boek 'Milieu spelenderwijs'. Dit deel gaat in op ordening, bespreken, beschermen en het verdringen van de open ruimte. Diverse opdrachten voor leerlingen vanaf de derde graad van het basisonderwijs.

“Structuurplan Limburg”

SO-RUI003

20 november 2004 in LUC Diepenbeek.

Infomap over de workshop natuur- en milieubeleid in de klas ter gelegenheid van de LIMNET-contactdag 2004.

“Excursie Natuurverbindingen”

SO-RUI004

20 november 2004 in LUC Diepenbeek.

Ter gelegenheid van de LIMNET-contactdag 2004 werd een excursie uitgewerkt voor de derde graad secundair onderwijs in het natuurverbingsgebied Demervallei Diepenbeek-Hasselt. De excursie is volledig uitgewerkt en kan als basis dienen voor excursies in andere natuurverbingsgebieden.

“Excursie Milieu- en ruimtelijk beleid”

SO-RUI005

13 april en 28 mei 2005

Excursie voor 3de graad secundair onderwijs, samengesteld door leerkrachten aardrijkskunde, pedagogische adviseurs en provinciale onderwijsinspectie i.s.m. LIMNET, en DiNAC.

Deze bundel bevat informatie over de 5 regio's: Midden-Limburg (stedelijk gebied Hasselt-Genk), Zuid-Limburg, West-Limburg, Noord-Limburg en Maasland.

Op een bijhorende cd-rom staan foto's, kaarten en bijkomende informatie van de besproken regio's.

Spelen

“Het grote milieuspelenboek”

BO-SPE011

① Panta Rhei

‡ Voor kinderen van 4 tot 14 jaar!

Deze natuureducatieve uitgave behandelt ruim 300 verschillende spelvormen, ideeën, experimenten, raadsels, suggesties, verhalen, natuurlijke recepten, activiteiten en projecten rondom natuur en milieu. Op de meest diverse manieren komen kinderen spelenderwijze in contact met de natuur, het milieu en hun eigen gezondheid.. Zeven praktijkvoorbeelden komen uitgebreid aan bod: voeding, gezondheid, huishouding, boodschappen, afval, tuin, bos en weide. Een schat aan ideeën!

“Bos en spel, stel het wel!”

SO-SPE001

① CIS

‡ vanaf 12 jaar

Via dit spel kan aan de lln een ruimer kader geschetst worden omtrent bosvriendelijke spelen. De mogelijkheden van bosvriendelijke spelen worden overlopen met aandacht voor de verschillende aspecten van bosbeheer.

“Natuurspel”

BO-SPE001

① Koning Boudewijnstichting i.s.m. het 'Centrum voor Informatieve Spelen.

† > 9 jaar

Voor kinderen vanaf 9 jaar met één of twee begeleiders. Spel duurt 3 à 4 uur, veelal buitenspel (bos). Opdrachtenkaartjes en scoretabellen. Materiaalvoorbereiding is nodig!

“Meester van de mest”

BO-SPE002

① VLM (Vlaamse Landmaatschappij)

† 3de graad basisonderwijs, aanpassingsklas 1ste jaar secundair

Het doel van dit spel is de leerlingen bewustmaken en informeren van de mestproblematiek. Het is een heel mooi uitgewerkt spel. Het bevat een wegwijzer, achtergrondinformatie voor de leerkracht en eventueel bladen met de leerstof voor de leerlingen (kopiëren uit de wegwijzer). Tijdens het spel komen moeilijke nieuwe termen aan bod. Dit spel is ook toepasbaar in de 1ste graad van het secundair onderwijs.

“Yggdrasil”

BO/SO-SPE001

† 6 – 16 jaar

Dit makkelijk speelbaar, eenvoudig gezelschapsspel over het bos is geschikt voor 1 tot 4 jongeren. Via een vossenspoor van vakjes met diverse opdrachten maakt u kennis met de boeiende wereld van het bos. Bij elke opdracht die een speler moet vervullen, is er een milieueducatieve boodschap die verklaart waarom een bepaald gedrag al dan niet natuurvriendelijk is.

“Het grote boerderij-spel”

BO-SPE008

Eenvoudig uitgevoerd spel waarin kinderen al spelend de diverse aspecten van het boerenleven leren kennen.

“Het slakkenspoorspel”

BO-SPE010

† van 7 tot 12 jaar

Dit simpele spel volgt het leven van een huisjesslak een gans jaar lang. Via diverse kleine opdrachten maken leerlingen kennis met het leven en de bedreigingen van een slak.

“Het oude graanspel”

BO-SPE012

† 8 tot 12- jarigen

Op een ludieke manier worden de diverse aspecten van onze voedselproductie van akker tot consument in beeld gebracht en kort besproken. Eenvoudig uitgevoerd spel op een A3-vel maar rechtstreeks bruikbaar en speelbaar.

“Het milieuplanspel”

BO-SPE003

In feite is dit niet alléén een spel. Het geheel bestaat uit een didactische handleiding voor de leerkracht, een werkschrift en als sluitstuk het spel zelf. Het spelbord stelt de plattegrond van een modale schoolomgeving voor. Het doel is om zoveel mogelijk verfraaiingskaartjes te winnen. Daarmee kunnen leerlingen dan in gedachten diverse

ruimten op school inrichten en het schoolmilieu verbeteren. Achteraf volgt er een verslag met discussieronde.

"Het ECO-Spel"

BO/SO-SPE002

① Stichting Leefmilieu i.s.m. BGJG en AMINAL

† alle leeftijden, gezin

Het milieumemospel. Verander de wereld in een handomdraai!

Dit is een spel voor het hele gezin. Het is een combinatie van het traditionele lotto- en memoryspel. Het thema is leefmilieu, verdeeld over de onderwerpen afval, lucht, bodem, voeding, geluid, ruimte, natuur, energie en water. Met controle- en uitlegblad met milieutips voor de spelleider.

"Bosschakelspel"

BO-SPE013

① Nederlandse Instituut voor natuur- en milieueducatie I.V.N.

† 3de graad basisonderwijs, BSO-1ste graad SO

Een heel eenvoudig uitgevoerd spel. Het doel is dat de leerlingen al puzzelend en lezend oog hebben voor de verbanden die er bestaan tussen de verschillende organismen die in een bos samen leven. Te moeilijk voor eerste en tweede graad, wel geschikt voor de derde graad van het basisonderwijs omdat er een bepaalde leesvaardigheid en kennis verwacht wordt.

"Kies het hazenpad"

BO/SO-SPE003

† Vanaf tweede graad van het basisonderwijs tot en met volwassenen.

Wordt het meest natuurlijke gezelschapsspel genoemd. Honderden vragen en weetjes, opdrachten voor diernabootsingen. Heel leuk en ontspannend spel bestaande uit diverse categorieën uit de natuur!

"Natuurspelenboek"

BO-SPE009

① Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming.

† 8 tot 13-jarigen

De meest diverse natuurgerichte spelen, van korte en/of lange duur over verscheidene onderwerpen met betrekking tot natuur. Inhoud: Spelen van lange duur (halve dag) en korte duur (15' tot 1,5 h), ideeën voor activiteiten, proeven, knutselen met natuur, spelopdrachten.

"Pak-je-afval"

SO-SPE004

† voor verschillende leeftijden, van 12-15 en van 15-18 jaar.

Het spel is geschikt voor groepen van 6 tot 36 kinderen en heeft als doel om aan afvalpreventie te doen. Per leeftijdsgroep zijn er drie spelmethodieken uitgewerkt. Deze zijn los te gebruiken maar didactisch liggen ze in elkaars verlengde. Deze drie spelen zijn: "Een berg afval" (rond afvalproductie in Vlaanderen); "De afvalquiz" handelt dan weer over de rol die kinderen zelf hebben als afvalproducent; "Eerste hulp bij afvalvoorkoming" is een plattegrondspel met tips en suggesties rondom afvalvoorkoming.

“Springtijdspeel”

BO/SO-SPE006

① Horizon-Educatief v.z.w, . tel 059 - 32 21 83

† vanaf 6 jaar

Over levende wezens op strand en in de duinen

“Snap je hapje”

BO/SO-SPE005

① Nutri-Care, VIG

† vanaf 8 jaar

Educatief spel omtrent voeding. Verwijzingen naar de eindtermen van zowel basis – als secundair onderwijs. Echte aanrader om leerlingen bewuster te maken van hun voedingsgedrag.

“Het broeikaspeel en het ozonspel”

BO-SPE004

Zeer eenvoudig uitgevoerde spelen waarvoor je een weinig, eenvoudig materiaal nodig hebt. Dat materiaal moet u echter eerst aanmaken. Op een speelse manier wordt het broeikas effect ontdekt. Bespreking van de gevolgen van een temperatuurstijging, aanduiden van mogelijke oplossingen, testfase en nabespreking. De techniek " Speluitleg(kort), spelen (link met wat in het echt gebeurt - speluitleg (invoeren van de CO2-variatie)- spelen - bespreking van het resultaat en link met wat in het echt gebeurt, werkt naar verluidt best. Zeer simpel, doenbaar met elke groep van het basisonderwijs. Slechts vier pagina's A4 als uitleg en nog eens een viertal pagina's achtergrondinformatie!

“Territoriumspel”

BO-SPE014

① Natuureducatief centrum ‘De Vroente’

† 8- tot 14-jarigen

Vooraleer u dit spel start, gaat u best even tijdens een wandeling diverse vormen van territoriumgedrag vaststellen, bv. vogelzang, urineren van honden, afsluitingen door mensen geplaatst...Dit spel is een verlengstuk van die korte excursie. Het spel is uitgebreid uitgelegd in een brochure. Het vraagt wel wat voorbereiding vooraleer u kan starten met spelen. Het doel is om te ervaren wat territoriumgedrag is en wat storende elementen in het territorium kunnen zijn.

“Milieuwerkdoos, tips om milieuvriendelijk op kamp te gaan”

SO-SPE002

Koning Boudewijn-stichting

Spelideeën, praktische tips, discussies rond dilemma's, adressen waar u informatie kan halen... om de natuur te sparen. U krijgt tips om de kampomgeving zo 'groen' mogelijk te houden. Een spelbord, een handleiding en 80 werkfiches.

“Waterschakels”

BO/SO-SPE007

① Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap Afdeling Algemeen Milieu- en natuurbeleid

† 11-18j

Een educatief spel over zoetwaterbiotopen. Te spelen na studie van een zoetwaterbiotoop. Het is een synthese van de uitgevoerde waarnemingen, metingen en opnames.

“Afvalspel”

BO/SO-SPE008

① kwb Limburg

‡ Lager en secundair onderwijs

Acht rondes: 4 vragenrondes, een uitbeeldronde, een tekenronde, een rebusronde en een sorteerronde.

“Habitat”

SO-SPE003

① CIS (Centrum voor Informatieve Spelen) tel. 016 22 25 17

‡ vanaf 10 jaar / volwassenen

Spel waarbij men leert gevoelens en bedenkingen uit te drukken over de relatie mens-natuur.

“Het vogeltrekspel”

BO-SPE006

① De Belgische Natuur- en Vogelreservaten v.z.w. tel. 02 648 37 46

‡ Vanaf 10 jaar

Het is een soort van ganzenbord maar dan over trekvogels en meer bepaald over zwaluwen. Het leert de jongeren de wereld van een trekvogel te begrijpen.

“Energiedoos”

SO-ENE014

① WWF

‡ 1ste graad secundair onderwijs

De Energiedoos bestaat uit twee componenten: een spel en een experimentenpakket. Dit pakket stelt twintig eenvoudige experimenten voor die in de klas uitgevoerd kunnen worden. Door deze experimenten uit te voeren en te observeren, maken de leerlingen op een actieve wijze kennis met de principes van hernieuwbare energiebronnen en van rationeel energiegebruik.

Het spel '60 minuten chrono' is gebaseerd op wetenschappelijke gegevens. Het houdt rekening met het aandeel van ons energieverbruik in onze ecologische voetafdruk.

Opgelet: dit spel is enkel ter inzage, dus niet uitleenbaar. De energiedoos kan je, indien je MOS-school bent, gratis aanvragen bij het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Rijkdommen en Energie, Koning Albert II-laan 7, 1210 Brussel, fax 02 553 46 01, energie@vlaanderen.be.

“Speel op veilig : een kwartetspel”

BO/SO-009

① Provincie Limburg-CPCOO tel. (011)23 80 50

‡ Vanaf 10 jaar

Dit praktisch en educatief kaartspel bestaat uit 8 families van 4 kaarten+ een jokerkaart die elke kaart kan vervangen. De families zijn; Limburg veilig, uw eigen veiligheid, inbraakpreventie, fiets en auto, veilig verkeer, verkeersgedrag, verkeersregels en dierenopvang.

“Kwartetspel: Limburgse soorten”

BO/SO-SPE026

① R.L.L.K.

† vanaf 6 jaar

Kan jij de meeste biotopen verzamelen? Een gezellig kwartetspel voor jong en oud waar je verschillende biotopen en haar soorten leert kennen.

“Mobiel 21 – kwartet basis”

NIEUW!!!

SPE/SO-DUU015

① Mobiel 21

† Oorspronkelijk Secundair Onderwijs maar best geschikt voor 2° en 3° graad

Het doel van het spel is op een speelse manier meer over duurzame mobiliteit te weten te komen.

“Mobiel 21 – kwartet uitbreiding”

NIEUW!!!

SPE/SO-DUU016

① Mobiel 21

† Oorspronkelijk Secundair Onderwijs maar best geschikt voor 2° en 3° graad

Het doel van het spel is op een speelse manier meer over duurzame mobiliteit te weten te komen.

Verkeer

“Speedi” (Speels, educatief en interactief)

CDR/SO-VER001

† eerste en tweede graad van het secundair onderwijs

Deze CD-ROM vanuit de stuurgroep onderwijs informeert jongeren over het actueel probleem van verkeer en mobiliteit. Het doel is om aan te zetten tot een milieubewuster verplaatsingsgedrag. Met vakgebonden en vakoverschrijdende eindtermen en ontwikkelingsdoelen. Gedetailleerde handleiding.

“School en mobiliteit”

VID/SO-VER002

① Provincie Limburg, mobiliteitscel

† alle scholen

Video + brochure omtrent verkeersverantwoordelijkheid. Omtrent veiliger verkeer in de schoolomgeving.

“Brommen zonder Brokken”

SO-VER003

① BIVV

† voor iedereen die met een brommer rijdt

Brochure over de verkeersregels voor bromfietsbestuurders.

“Op AUTOMatische piloot. Een werkboek over auto en mobiliteit”

SO-VER004

① Stuurgroep onderwijs van de Vlaamse Stichting Verkeerskunde

† specifiek gemaakt voor de derde graad van het T.S.O. en het B.S.O

Het lessenpakket (14 afzonderlijke, korte lessen)

Deze lesbundel wil de vanzelfsprekendheid van autogebruik in vraag stellen en de horizon van de jongere naar verkeer en mobiliteit verruimen. Elke les bestaat uit twee

delen: de lesfiche met de lesactiviteiten en het benodigde werkmateriaal (invulbladen en teksten, zelf bewerkbare transparanten- met recente cijfers- op diskettes). Lesonderwerpen: auto en milieu, aankoop, verzekering, rijbewijs, weekendongevallen, files, drempels, snelheidsremmers, carpool, mobiliteit zonder auto...Ook wordt verwezen naar bestaand audiovisueel materiaal dat ontleenbaar is.

“Verkeers- en mobiliteitseducatie, ook bij u in de klas?”

SO-VER005

Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid

Deze 10 lespakketten bieden de mogelijkheid voor verkeers- en mobiliteitseducatie in het secundair onderwijs via een vakoverschrijdende (maar ook deels vakintegrerend) aanpak. Telkens werd exact aangegeven hoe dat mogelijk is.. Verkeersveiligheid, vervoerswijze en mobiliteit en een stellingenspel komen aan bod.

“Folder (les)materiaal verkeers- en mobiliteitseducatie secundair onderwijs”

SO-VER006

“Fietspoolen. Veilig, weerbaar en milieuvriendelijk naar school”

SO-VER007

Praktische handleiding die alle informatie bevat die u nodig heeft om een fietspool in school succesvol op te starten. Verder treft u in deze infomap een diskette met alle infofiches die u op maat van het fiets poolproject in uw eigen school kan aanpassen.

“Anders naar school”

SO-VER008

① v.z.w. Langzaam Verkeer

‡ 1ste graad

Dit werkboek richt zich naar ouderverenigingen van de lagere school en de eerste graad van het secundair onderwijs. Het werkboek nodigt uit om de vervoersgewoonten, de veiligheids- en de bereikbaarheidsproblemen van jouw school onder de loep te nemen. Het hanteert vier stappen: Wat loopt er mis? Wat kan er beter? Wat kunnen we doen? Gaat het nu beter?

“Mobiliteit in welvaartstijd. Minder auto, meer vrijheid!”

SO-VER009

① vzw Langzaam Verkeer

‡ Zeker geschikt voor derde graad van het secundair onderwijs.

Een vormingspakket met het individuele verplaatsingsgedrag als inzet. Het soms onverantwoord autogebruik wordt in vraag gesteld via dit werkpakket. Degelijke info en werkvormen, niet specifiek voor het onderwijs maar ook goed bruikbaar voor bewuste mensen.

“ABC van de verkeersveiligheid”

SO-VER010

Een klein deeltje gaat over de milieuhinder van het verkeer. Voor het overige vooral verkeerstechnische dingen.

“Gids Verkeers- en mobiliteitseducatie voor het secundair onderwijs” met CD-ROM

SO-VER011

① Vlaamse Stichting Verkeerskunde Stuurgroep Onderwijs

† alle graden van secundair onderwijs

Deze gids is een eerste hulpmiddel, waarin al het beschikbaar educatief materiaal als volgt gecatalogiseerd is:

- Algemene vakken (lespakketten, brochures en naslagwerken) betreffende mobiliteit.
- Auto, lespakketten, brochures en naslagwerken betreffende deelname aan het verkeer met de auto.
- Bromfiets/fiets, lespakketten, brochures en naslagwerken betreffende deelname aan het verkeer met de bromfiets/fiets.
- Varia

Per product is er getracht gegevens te verstrekken betreffend:

- het onderwijsniveau, onderwijsvorm en graad of leerjaar waarin het kan gebruikt worden,
- het leergebied waarvoor het geschikt is. Hier verwijzen ze naar: vakken of vakoverschrijdende thema's
- de prijs en de uitgever van de naslagwerken.

Deze gestructureerde gids is een aanrader!

“Met alle voeten op de grond”

SO-VER012

① Vlaamse Stichting Verkeerskunde

† Secundair Onderwijs

Realisatie van vakoverschrijdende eindtermen verkeer en mobiliteit in het secundair onderwijs.

De eindtermen zijn gegroepeerd per thema.

Voor alle leerlingen van het secundair onderwijs werden als vakoverschrijdende thema's 'Leren leren', 'Sociale vaardigheden', 'Gezondheids'- en 'Milieueducatie' en 'Opvoeden tot Burgerzin' geselecteerd en uitgeschreven per graad.

Voor alle leerlingen van de tweede en derde graad secundair onderwijs werd er een extra aandachtsveld aan toegevoegd: 'Muzisch-creatieve vorming'.

Enkel voor de leerlingen van de tweede en de derde graad van het algemeen secundair onderwijs (ASO) werd het thema 'Technisch-technologische vorming' weerhouden.

“Verkeer in de woonomgeving”

SO-VER013

① Veldstudiecentrum Orvelte

† Secundair Onderwijs

“Instant” veldwerkopdrachten voor aardrijkskunde in de basisvorming.

“De fiets”

SO-VER014

† BuSO, OV2 en 3

Werkblaadjes over de geschiedenis, onderhoud en herstelling van de fiets. Met illustraties, officiële documenten van fietscontroles, goede uitleg, ...

“Overzicht lesmateriaal verkeers- en mobiliteitseducatie secundair onderwijs” SO-VER015

Folder.

“Voetgangersnetwerken” BO-VER008

① Voetgangersbeweging

Infofolder over de voetgangersbeweging: verdediging van de rechtmatige belangen van elke voetganger.

“Leerlingen aan het stuur: het leerlingenwerkboek” SO-VER016

① Vlaamse Stichting Verkeerskunde

‡ Secundair onderwijs: 3de graad

Handig werkboek om leerlingen te helpen kiezen voor een duurzame manier van verplaatsen op het ogenblik dat ze oud genoeg zijn voor een rijbewijs.

“Met MOBIBOX aan zet” CDR/SO-VER017

① Provincie Limburg: CD-Rom

‡ voor secundair en basisonderwijs

CD-rom met een handleiding voor een verstandige mobiliteit op school. Er is informatie voor de leerlingen, de ouders, de leerkrachten en directie om in overleg met de overheid te streven naar een veiliger schoolomgeving door middel van verstandig omgaan met mobiliteit.

Werken met deze Mobibox duurt langer dan de uitleenperiode van 3 weken. Dit exemplaar kan gebruikt worden ter kennismaking. Als school vraag je best je eigen gratis exemplaar aan bij de dienst mobiliteit van de Provincie Limburg: tel. 011 23 83 40 of via e-mail: mobiliteit@limburg.be

“Vul die lege plaatsen” VID/SO-VER018

① Europese Commissie: Video

Deze videoband geeft aanbevelingen voor een carpoolbeleid als oplossing voor het dichtslibben van ons wegennet.

“Themabundel ‘Mobiliteit’ SO-VER019

① MOS-Limburg Het Groene Huis

‡ Voor elke graad

→ Inkijkexemplaar, niet uitleenbaar

Gratis voor MOS-scholen!

Dé MOS-themabundel om een gans jaar lang met heel de school rond het thema mobiliteit te werken. Deze bundel gaat over het aspect ‘mobiliteit’ en legt hierbinnen de nadruk op ‘milieu’ aangelengd met het economische aspect van ‘mobiliteit’.

Met tal van suggesties voor mogelijke acties op schoolniveau toe te passen, te gebruiken leermiddelen op klasniveau en een lijst van te bezoeken schakels (bv verenigingen, bedrijven, ...) per provincie.

“Verkeer en mobiliteit”

NIEUW!!!

SO-VER020

① Vlaamse Stichting Verkeerskunde

† Secundair onderwijs

Dit educatieve actieplan bevat een handleiding voor leerkrachten om jongeren de nodige kennis en vaardigheden aan te leren om zich veilig in het verkeer te begeven.

De vakoverschrijdende eindtermen (VOET) en ontwikkelingsdoelen (VOOD) zijn er tevens in opgenomen.

“Live!”

NIEUW!!!

SO-VER021

① Mobiel 21

† 3de graad secundair onderwijs

Dit lesmateriaal maakt leerlingen bewust van het belang van verkeersleefbaarheid in hun omgeving en ze leren hierover een eigen mening te vormen. Bijgevoegd een cd-rom met interactief lessenpakket.

Voeding

“Sterke botten, alles O.K.”

SO-VOE001

† 1ste graad SO

Een geïntegreerd lessenpakket over gezonde voeding. Het milieuaspect van gezonde voeding komt niet aan bod. Natuur in mindere mate. Dit handelt wel over de samenstelling van gezonde voeding en centraal staat het aspect 'calcium'. Interessant en uitstekend materiaal maar niet echt milieueducatief materiaal. Wel zeer goed bruikbaar om een vakoverschrijdend project rondom de eindtermen van gezondheidseducatie te organiseren voor de eerste graad van het secundair onderwijs.

“Vlees en gezonde voeding”

SO-VOE002

① tijdschrift Nutrined

Geen lesmateriaal maar informatie over diverse aspecten van vlees (controle op de vleesproductieketen, voedingswaarde, vetproblematiek, de gezonde keuken)

“BSE en voedsel?”

SO-VOE003

① tijdschrift Nutrined

Bevattelijke, doch niet altijd even eenvoudige uitleg over BSE in vee, de ziekte van Creutzfeld-Jacob en het mogelijke risico voor de bevolking. Geen lesmateriaal, wel achtergrondinformatie.

“Voedselvervuiling. Wat ligt er nog meer op ons bord?”

SO-VOE004

① Stichting Natuur en milieu

† Nuttig voor tweede en derde graad S.O. in de lessen B,C,N.

Goed gedocumenteerd werkje over additieven en andere stoffen die door de mens in onze voeding terecht komen. De gezondheidsrisico's komen ruim aan bod. Geen lesmateriaal, maar zeer goede, bruikbare informatie.

“Groenten en fruit, het mag iets meer zijn”

SO-VOE005

① Nutrinews

Over de waarde van fruit in de gezondheid, biocidenresidu's in de voeding, geïntegreerde tuinbouw, biologische tuinbouw,... Geen lesmateriaal maar zeker goede en duidelijke informatie.

“Weet wat je eet!”

SO-VOE006

① Anne van Houtte

Over de samenstelling, functies en calorieën van ons voedsel. Milieueducatie komt hier niet aan bod!

“Dioxinen in de voeding”

SO-VOE007

① Nutrinews

Extra katern over de Belgische dioxinecrisis. Geen kant-en-klaar lesmateriaal! Goede, soms wat ingewikkelde info. In deze map vindt u nog heel wat info over gezonde voeding uit de Nutrinews-tijdschriften met meestal een zeer beperkte milieu-inslag. Onderwerpen; aardappelen, zetmeel, vis in de gezonde voeding...

“Voeding”

SO-LEE004

① Natuurmuseum Groningen

† Specifiek voor de eerste graad van de B -stroom ontwikkeld.

Uit het lespakket 'Milieu en huishouden'. Met handleiding, infobladen en werkbladen.

“Snap je hapje”

BO/SO-SPE005

① Nutri-Care, VIG

† vanaf 8 jaar

Educatief spel omtrent voeding. Verwijzingen naar de eindtermen van zowel basis – als secundair onderwijs. Echte aanrader om leerlingen bewuster te maken van hun voedingsgedrag.

“Bio met Klasse”

SO-VOE008

① VELT

† Secundair onderwijs

In dit lessenpakket van VELT komen biologisch landbouw en voeding sterk aan bod. Er wordt toegelicht welke rol biologische landbouw speelt binnen duurzame landbouw. Biologische landbouw is niet mogelijk zonder een biologische consumptie. En een omschakeling naar biologische consumptie vereist informatie naar consumenten, ook naar leerkrachten en leerlingen. Het aankoopgedrag en houding is een belangrijke bijdrage tot de ontwikkeling van bio.

De intro-lessen, project- en themalessen en fiches zitten in één map.

Water

“Biotoopstudie ‘De vijver, meer dan water alleen’”

SO-WAT001

① Provinciaal Natuurcentrum (Bokrijk)

Dit is een degelijk milieueducatief veldwerkproject. Het beantwoordt volledig aan de nieuwste onderwijsinzichten over actief en ervaringsgericht leren. Goede zoekkaarten. Grotendeels bruikbaar voor andere locaties met een vijver zodat u ermee aan de slag kan voor een poel in de buurt van uw school. Mogelijkheid (ook nood) tot naverwerking in de klas, conform de leerplannen (o.a. voedselketen, web, biologisch evenwicht...). U realiseert heel wat vakgebonden en vakoverschrijdende doelen en niet alleen milieueducatie komt aan bod!

“Onderzoek je eigen rivier”

SO-WAT002

Natuur 2000

Een praktische handleiding bij een gedetailleerd onderzoek van de rivier, bron, beek of vijver in uw buurt. Met structuuronderzoek, waterdiertjes- en waterplantenonderzoek,... Goed uitgewerkt! Best bruikbaar in de omgeving van uw school.

“Wateronderzoek”

SO-WAT003

① PIME

† 3de graad

Water chemische en biologische bekeken. Bruikbaar materiaal maar verouderde layout.

“Uitzicht op water, 12 muzische kaarten”

SO-WAT004

① Cultuurcel van het departement onderwijs, Canon

† 1ste graad

Deze 12 postkaarten bieden lessuggesties om vakoverschrijdend te werken rond het thema water in functie van de eindtermen van de eerste graad.

“Veldwerk over water”

SO-WAT005

Veldstudiecentrum Orvelte

Uitgebreid werk dat misschien voor tweede en derde graad van de A -stroom bruikbaar is.(Te) Moeilijk voor eerste graad. Als achtergrondinformatie voor de leerkracht?

“Het bronnenproject, voor een heldere kijk op water”

SO-WAT006

① W.W.F.

† derde graad van het secundair onderwijs

Kaft met lessuggesties. U hebt de leerlingenbundel er bij nodig.

“Het bronnenproject, de nieuwe kijk op water”

SO-WAT007

① W.W.F.

† derde graad van het secundair onderwijs

Idem als hierboven maar herwerkte versie. Concreter voor de leerlingen is echter 'Duik eens in een poel', het project van WWF dat meer ingaat op de ecologie van een poel en

ook didactisch ondersteund wordt. Hierbij hoort ook een (korte, 8 ') video die de terreinfase van een bronnenproject behandelt.

“Leven met de Maas”

SO-WAT008

† ontwikkeld voor de derde graad van het secundair onderwijs.

(Nederlands lesmateriaal) Vele observatieopdrachten (veldwerk). Volgende delen vindt u in de bundel: oriëntatie (geomorfologie), watereigenschappen, en verslaggeving. Kant en klare, rechtstreeks kopieerbare observatieformulieren. Opdrachten voor planten- en (water)dierendeterminatie. Met zoekbladen.

“Drinkwater”

SO-WAT009

Deze infobrochure handelt over het productieproces van drinkwater. Geen lesmateriaal!

“Project Water”

SO-WAT010

① PIME

† secundair onderwijs

Boekje over tentoonstelling ‘Water’ van PIME, met als thema ‘watersparend gedrag’. Gebaseerd op eindtermen en leerplan secundair onderwijs. Met doe-opdrachten en tips.

“Duik eens in een poel”

SO-WAT011

① W.W.F.

Dossier voor leerkrachten dat een 25-tal activiteiten bevat om zich in klasverband te verdiepen in dit waterbiotoop. Hoofdzakelijk voor de eerste graad bedoeld, maar ook aanpasbaar naar andere doelgroepen toe.

“Waterwerk”

SO-WAT012

① Reinwater, Amsterdam

† eerste graad secundair onderwijs

Een leerkrachtenhandleiding en leerlingenmateriaal in één en dezelfde map. Proefmatig ontdekken de leerlingen via diverse experimenten de eigenschappen van water. zeer goed, rechtstreeks bruikbaar, perfect kopieerbaar en dus gemakkelijk toepasbaar in uw lessen. Inschakelbaar in bv. project 'Groene School'

“Zoetwater”

SO-WAT013

① werkgroep veldbiologie

† voor goede A.S.O.-klassen.

Uit de reeks 'Bio Buiten'. Dit is al wat ouder materiaal maar het bevat zeer uitgebreide en gedetailleerde zoektabellen voor waterdiertjes en hun voedselpatronen. Wat ouder van vormgeving maar nog actueel bruikbaar. Met opnamewerkblad en uitvoerige zoekbladen.

“Een zoetwater als ecosysteem”

SO-WAT014

† voor 5 de jaar A.S.O. van het gemeenschapsonderwijs

Sterk theoretisch. Met een reeks uitgeschreven proeven.

“Waterige bladen, reeks 1,2,3,4”

Werkbladen voor het middelbaar onderwijs met telkens toenemende moeilijkheidsgraad, variërend van 1B tot A.S.O.. Behandelen de meest diverse onderwerpen m.b.t. water in alle vormen in de natuur school en maatschappij. Met bijhorende handleidingen voor de leerkracht. Hierbij hoort ook een videocassette over waterspaartips (Frans en Els sparen water), maar deze is eigenlijk geschikt voor het basisonderwijs, eventueel eerste jaar secundair onderwijs. Zeer degelijk lesmateriaal. S.O.. Het totale didactische pakket kreeg een uitstekende quotering mee als de criteria uit de brochure 'Kwaliteitsindicatoren voor natuur- en milieueducatie' worden in rekening gebracht.

- video Frans en Els sparen water SO-WAT015/V
- reeks 1: leerlingen SO-WAT015/1
- reeks 1: leerkrachten SO-WAT015/2
- reeks 2: leerlingen SO-WAT016/1
- reeks 2: leerkrachten SO-WAT016/2
- reeks 3: leerlingen SO-WAT017/1
- reeks 3: leerkrachten SO-WAT017/2
- reeks 4: leerlingen SO-WAT018/1
- reeks 4: leerkrachten SO-WAT018/2

“De Schelde, een stroom natuurtalent”

SO-WAT019

① AMINAL

† eerste jaar 1ste graad

Goed bruikbaar dossier voor de lessen aardrijkskunde en meer specifiek het milieueducatieve ('rivieren van bron tot monding'). Zeer goed beeldmateriaal, kaartjes bruikbaar voor bijvoorbeeld transparanten ...

“Water = leven”

SO-WAT020

① Stichting Leefmilieu

Deze folder uit de reeks 'Milieusparen' heeft het over jouw eigen watergebruik, watervervuiling in het gezin, spaarzaam waterverbruik, milieuvriendelijke alternatieven voor vervuilende producten. Géén lesmateriaal, wel goed bruikbaar om uw les mee te stofferen.

“Waterzuiveringsinfrastructuur in Vlaanderen”

SO-WAT021

Infobrochure met betrekking tot oppervlaktewaterzuivering. Hierbij hoort ook de brochure 'Waterkwaliteit in Vlaanderen 1998' (Goede bruikbare kaartjes voor bijvoorbeeld aardrijkskunde thema 'landbouw en milieu').

“De Maas en de Maesbeemder Greent”

SO-WAT022

① Roberta van Biezen

† 6de jaar lager onderwijs en 1ste en 2de jaar secundair onderwijs

Eindwerk over de Maas en de Maesbeemder Greent in excursievorm. Met vraagjes die onderweg ingevuld kunnen worden, watervogel zoekkaart en watervogel telkaart. Ook

een bijlage voor de leerkracht ter naverwerking en bespreking van de excursie (antwoorden van de vraagjes) is erbij gevoegd.

“Water. Elke druppel telt”

SO-WAT023

① Informatie van de Vlaamse overheid

Informatie over het watervriendelijk huishouden (hemelwater, kleinschalige waterzuiveringsinstallaties, ...) Met gedragstips en technische oplossingen.

“De rioolrace. Dari”

SO-WAT024

Leuke strip over Dari, de riooleend, die je naar een waterzuiveringstation leidt en vertelt over de werking daarvan.

“Campagnemap “Druppelsgewijs, wijs met water op school”

SO-WAT025

† zowel voor secundair onderwijs als basisonderwijs

Een zeer uitgebreide map met zeer veel achtergrondinformatie, folders over wateranalysekoffer, biotoopstudie 'vijver', lessuggesties voor zuinig verbruik, bronnenproject WWF, voorstelling van de Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening, directie Limburg, met o.m. lijst van te bezoeken waterproductiecentra, leerkrachtenmap...

“Water wordt weer water”

SO-WAT026

① Aquafin

Zowat iedereen doet een duit in het zakje van de watervervuiling: industrie, landbouw, huishoudens...

De industriële lozingen zijn het meest divers. Wat een fabriek in het water loost, is immers afhankelijk van wat er geproduceerd wordt. Meststoffen en bestrijdingsmiddelen kunnen de landbouwopbrengst sterk verhogen, maar spoelen vaak uit naar de waterlopen of bezoedelen het grondwater met alle gevolgen van dien. Maar ook de gezinnen thuis doen dapper mee. Ieder produceert elke dag zijn of haar portie huishoudelijk afvalwater. Het ongezuiverd lozen van dit verontreinigde water mondt in de kortste keren uit in stinkende levenloze waterlopen.

Waterzuivering zorgt dus voor sprankelende en heldere waterlopen boordevol leven.

“Er-varen op West-Vlaamse rivieren en kanalen”

SO-WAT027

① provincie West-Vlaanderen

† derde graad lager onderwijs

Doel van dit werkboek is de ecologische, economische, culturele, historische en recreatieve aspecten van de West-Vlaamse rivieren en kanalen binnen de leefwereld van de leerlingen te brengen en zo op die manier te sensibiliseren voor de waarde van het waterwegnet. De inhoud is vakoverschrijdend.

“Zomaar een waterplas”

SO-WAT028

① Orchis

Dit wat oudere werk is voor een groot deel nog actueel bruikbaar in de eerste graad van het secundair onderwijs. De lay-out is misschien wat achterhaald maar inhoudelijk brengt het werk natuurstudie - en beleving dicht bij de leerlingen. Goede afbeeldingen. Soms wat uitgebreid, te verregaand om in een beperkt tijdsbestek te kunnen realiseren. Sluit aan bij de leerplannen biologie voor de eerste graad over het uitvoeren van een biotoopstudie.

“Irië”

SO-WAT029

① IVN

† 12-15j

Het programma Irië is een actieve ontdekkingsreis die jongeren van 12 tot en met 15 jaar op een uitdagende manier door de wereld van het water voert. Het science fiction verhaal vormt een vertrekpunt voor een spannende belevingstocht.

“Ruimte voor water: bronnen van inspiratie”

SO-WAT030

① Waterloket, informatie van de Vlaamse overheid.

De laatste jaren is er veel gesproken en geschreven over integraal waterbeleid en -beheer. Het gedachtegoed ervan dringt steeds verder door, zowel bij belangengroepen en waterbeheerders als bij burgers, ontwerpers, onderzoekers, ambtenaren en politici. De projecten uit deze brochure laten zien hoe integraal waterbeheer in Vlaanderen stilaan gestalte krijgt.

“Leerpakket”

SO-WAT031

① Aquafin

Werkbladen voor leerlingen en leerkrachten met (meerkeuze) vragen over afvalwater, waterzuivering en kennismaking met de installaties die nodig zijn om het water te zuiveren.

“Aquafin of de weg naar zuiver water”

SO-WAT033

① Aquafin, 1996

Infokrantje met achtergrondinfo over werking Aquafin, waterzuiveringsinstallatie, de riool, ...

“Leefmilieu 5”

SO-WAT034

① Stichting leefmilieu

† derde graad secundair onderwijs

Krantje over waterzuivering.

“Water, kostbaarder dan je denkt”

SO-WAT035

① St.-Jansberg

† BuSO

Onderwerp: water, levensnoodzakelijk, natuurgave, distributie, vervuiling, gevolgen en strijd tegen vervuiling. Goed leerkrachtenmateriaal: veel achtergrondinformatie. Zeer

goed uitgewerkt, maar de tekst is wat moeilijk voor OV3 en zelfs niet geschikt voor OV2. Het is een sterk cognitieve bundel.

“Mensen maken drinkwater”

SO-WAT036

① VMW

Infoboekje, geen lesmateriaal. Met achtergrondinformatie over waterverbruik, waterbehandeling, drinkwaterinfrastructuur, ...Met duidelijke en schematische tekeningen.

“Educatieve milieuboottochten '94”

SO-WAT037

Verslagboek over de 'Milieuboek': wat, waar, wanneer, waarom en hoe. Met informatie over niet alleen water vervuiling, waterkwaliteit en functies van het water, maar ook over de trajecten Rupel, Zenne, Dender en Schelde.

“Waterverontreiniging”

SO-LEE001

① Stichting Veldwerk Nederland

Thema uit map 'Veldwerk in de eigen schoolomgeving' (pag. 5 tot en met 17). Dit deel biedt meer uitleg en afbeeldingen bij de waterkwaliteitsbepaling aan de hand van kleine waterdieren. Goede zoekplaten (pag.19 tot en met 31) .Met handleiding en werkbladen.

“Water”

SO-LEE004

① Natuurmuseum Groningen

† Voor de eerste graad, geschikt voor de B -stroom

Uit het lessenpakket 'Milieu en huishouden'. Met handleiding, info- en werkbladen.

“Miel en de milieutjes”

SO-LEE007

† OV 2 en 3

Cursus over afval, lucht en water. Met spelletjes, teksten en vraagjes, experimenten, ...

“Het waterboek”

BO-WAT009

① Ploegsma en IVN

In dit boek vindt u alles over water. U kan er in lezen hoe u zelf de vervuiling van water onderzoekt, met elektriciteit limonade ontleden tot zuiver water, eigenschappen van water, de waterkringloop. Ook gaat het over watergoden, watersnood en watertekort. Met eenvoudig beschreven en door de leerlingen uit te voeren proefjes. Geschikt voor een waterproject in school voor de eerste graad. U moet wel zelf werkblaadjes aanmaken want dit is geen kant -en -klaar lesmateriaal. Zie kast educatie basisonderwijs bij 'water'.

“Water met een kater”

BO-WAT012

① uitgave "de Milieuboot" (voorjaar 1996).

Direct bruikbare werkbladen rondom waterverbruik huishoudelijk gebruik en tips; met meetgegevens van het vaartraject Lanaken - Genk.

“Water van alle kanten bekeken”

BO-WAT027

① Provinciaal Domein Nieuwenhoven

† 5de en 6de leerjaar, B-stroom secundair onderwijs

Een onderwijspakket met lesideeën, in een apart valiesje. Volledig didactisch onderbouwd, vakoverschrijdend en leerstofvervangend. Geënt op de eindtermen. Leergebieden: wereld oriëntatie, Nederlands, wiskunde, Frans, lichamelijke opvoeding, en muzische vorming. Achtergrondinfo voor de leerkracht. Inclusief dc met watergeluiden en bijhorende kaartjes.

Aansluitend is er een veldwerkproject mogelijk in het domein Nieuwenhoven. Bijhorend werkboekje beschikbaar met oplossingenboekje voor de begeleider.

“Het gebruik van regenwater”

BO-WAT032

① Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening

Folder over regenwater als alternatief voor leidingwater.

“Experimenteren met water”

BO-WAT036

① Provinciaal Instituut voor Milieu Educatie

† lager onderwijs + secundair onderwijs 1ste graad

26 proefjes rond het thema water, zoals bijvoorbeeld algenbloei, determinatie waterplanten, effecten van zure regen, ... Duidelijke opstellingen aan de hand van tekeningen.

“Water”

BO-LEE001

Dit deel uit het boek 'Milieu spelenderwijs' gaat op een speelse manier in op diverse aspecten van water (tekort hebben, verkwisten, zuiver houden, verontreinigen). Met raadsels, rebussen, vraagstukjes, tekeningen,...).

“Water voor iedereen”

BO-DUU011

① Sally Morgan, Corona

Dit boek komt uit de serie 'Aarde en Milieu', een kennismaking met ecologie en milieukunde.

Naast een heldere tekst bevat het boek afbeeldingen, foto's, grafieken en kleurenblokjes met allerlei gegevens ('wist je dat?') en leerzame opdrachten.

“Drinkwater”

CDR/BO-WAT042

① Antwerpse Waterwerken

Cd-rom over de geschiedenis, productie en distributie van drinkwater. Met tips over rationeel watergebruik, quiz over je eigen watergebruik en weetjes.

Geen lesmateriaal, maar wel bruikbaar ter info.

“Vis & Water: jeugdpakket zoetwatervissen”

BO-WAT031

① Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij

† voor jongeren van 9 tot 11 jaar

Dit pakket bevat een werkboek en drie zoekkaarten.

In het werkboek leer je onze zoetwatervissen pas echt goed kennen.

Meer informatie kan je vinden op de website: <http://www.vissenschool.nl>. Hier vind je o.m. een onderzoeksrapport, een docentenhandleiding, spreekbeurtservice en spelletjes.

“XARD”

CDR/SO-WAT039

① Protos: CD-Rom

‡ TSO en BSO

XARD is een multimedialproject van PROTOS uitgewerkt met de financiële steun van de Vlaamse Overheid voor jongeren uit het technisch en beroepsonderwijs maar waarvan onderdelen zeker ook in ander onderwijsrichtingen kunnen. In Xard worden verschillende aspecten van de waterproblematiek uit de doeken gedaan: water nu en in de toekomst, minder/ander watergebruik, water als motor tot de ontwikkeling, coöperatie en zelforganisatie.

“XARD II: water is eindig”

SO-WAT040

① Protos

‡ TSO en BSO

Vervolg op XARD. Lespakket met cd-rom met interessante achtergrond informatie en cijfergegevens over water in de wereld.

Uiteindelijk gaat dit pakket over veel meer dan water. Water is een illustrator van wat zich afspeelt in de maatschappij: zowel hier als elders. Er is maar één wereld, en de levens van de mensen op die wereld zijn met elkaar verbonden.

De map bevat een boekje met achtergrondinformatie, de cd-rom en werkbladen die kunnen gekopieerd worden voor gebruik in de les.

“Sterk Water”

SO-WAT041

① Openluchtmuseum Bokrijk, Wereldplein, C.I.S en Provinciaal Natuurcentrum

‡ 2de en 3de graad TSO

Nascholingsmap over het project Sterk Water, een spannende zoektocht naar water in de wereld: hier en elders, vroeger en nu.

Boodschap: relativiteit van ons huidig omgaan met water vanuit mondiaal, ecologisch en historisch perspectief/invalshoek.

Het spel bestaat uit 3 delen: een inleiding aan de hand van een dvd, een zoektocht in het openluchtmuseum en een nabespreking.

Het spel kon gereserveerd worden in het Openluchtmuseum van Bokrijk en duurde 2 à 3 uur.

“De biotoop zoekt water”

SO-WAT042

① EHSAL eindproef Sara Van Denhouwe

‡ 1ste en 2de graad SO

Dit lijvig werk behandelt de leerplannen, de definities van biotoop en zoet water, beschrijft de verschillende waterplanten en -dieren en de aanpassingen aan hun milieu alsook de mogelijkheden van biologisch en chemisch onderzoek. Voorts krijg je meer informatie over waterprogramma's in het Vlaamse land, de locaties waar je waterkoffers

kan ontlenen in Vlaanderen en hoe zoetwaterbiotopen behandeld worden in handboeken.

“Aan de waterkant”

BO-WAT049

① Heuvellands Landschapscentrum

‡ Leerlingen 3° graad basisonderwijs

Goede informatieve bundel over het leven in onze vijvers. (Verouderd - Komt met werkbladen voor de leerlingen)

“Water op school”

SO-WAT043

① Milieuzorg op School

‡ alle secundaire scholen

Deze publicatie is een handleiding om te werken aan het thema water volgens het MOS-stappenplan. Er worden voor zowel de leerlingen van alle graden, de leerkrachten, de directie, het onderhoudspersoneel en het technisch personeel tips gegeven hoe men op school het thema water kan behandelen. Er wordt veel aandacht besteed aan de acties die men kan ondernemen in de scholen maar ook aan de achtergrondinformatie.

→ Deze publicatie is niet uitleenbaar maar kan gratis aangevraagd worden door MOS-scholen bij mos@limburg.be.

“Troubled Waters”

SO-WAT044

① Protos – GREEN vzw Leren duurzaam leven

‡ 2° en 3° graad secundair onderwijs

Een educatief pakket over water in de wereld. De doos omvat: een handleiding voor de leerkracht, het boekje ‘Alle water van de wereld’, een dvd, 48 foto’s, 5 posters en 1 bundeltje met 20 werkbladen.

“Wateronderzoek”

SO-WAT050

① PIME

‡ 2° -3° graad Secundair Onderwijs

Een chemisch en biologisch wateronderzoek, met aandacht voor waterdieren en waterplanten. In de bundel zijn vele voorbeelden van opdrachten en practica opgenomen die te gebruiken zijn in de klas.

Zoekkaarten voor eenvoudige determinatie

<i>DIEREN</i>
Zoetwater ongewervelde
Schelpen en slakken van strand en wad
Waterdieren
Vissen
Uit de vloedlijn van het Noordzeestrand
Slakken van Noordzee en Waddenzee
Schelpen van Noordzee en Waddenzee
Tabel voor Waterdieren
Waterdiertjes
Schelpen en aanspoelsels
Tabel: bepaling waterkwaliteit
Tabel: voedselgewoonten van waterdieren
Amfibieën
Amfibieën in de West- en Frans-Vlaamse Heuvelstreek
Diersporen
Bodemdieren
Minidieren in strooisel en bodem
Enkele opvallende bodemdieren
Muggen, vliegen, bijen en wespen
Hommels
Libellen
Rupsen
Vlinders
Overdag vliegende nachtvlinders
Vogels van bos en park
Tuinvogels 'top 50'
Uitpluisplaat
Muizenschedelresten in uilenbraakballen
Muizen
Nachtdieren
Vleermuizen determineren ifv echolocatie
Wat staat daar voor een grazer?
<i>PLANTEN</i>
Grassen van braakliggende terreinen en wegkanten
Algemeen voorkomende waterplanten
Bloemen beschrijven
Voorjaarsflora van bossen op rijke bodems

Paddestoelen
Bermplanten met bloemen
Landbouwgewassen
Bomen met knoppen
Bomen met bladeren
Planten in en bij het water
Vruchten aan bomen
Planten in en om de vijver
De mens beheert het bos
Bladterminologie
Naaldbomen
Loofbomen en struiken
Varens in het bos
Kruiden en grassen in Kempische bossen
Kruiden, lage struiken en klimplanten in het bos
Mossen
Korstmossen
Bomen en struiken in het bos
Loofbomenspoor/Naaldbomenspoor
Waterplanten
Planten in en om het water
Bomen herkennen aan hun blad of hun knoppen
Wilde planten
Struiken in knop
Bomen in knop
Bomen
Oever- en waterplanten
Grassen, Varens en Mossen
Zwammen in bossen
ANDERE
Sterren
Gallen op bladeren en knoppen
Aanspoelsels op het strand
De voornaamste losse grondsoorten
Bodem
Keien Nationaal Park Hoge Kempen

Multimedia

te vinden in kast natuur- en milieueducatie

CD-ROM	
Dieren	
De Wulp Neerpelt	CDR/SO-DIE007
Een beroemde wereldreiziger.(ook geschikt voor secundair)	CDR/SO/BO-DIE035
Duurzaamheid	
Kopen met je kop	CDR/SO-DUU010
Milieu Zorg Systeem	
Groene school draait	CDR/SO-MZS013
Natuur	
Ons weer,. Europlanetarium.(ook geschikt voor secundair)	CDR/BO-NAT001
De natuur interactieve encyclopedie(ook geschikt voor secundair)	CDR/BO-NAT017
Verkeer	
Speedi	CDR/SO-VER001
Met Mobibox aan zet	CDR/SO-VER017
Water	
Xard,water is eindig	CDR/SO-WAT039
Xard II, water is eindig	CDR/SO-WAT040

VIDEO'S	
Duurzame ontwikkeling	
Federaal plan inzake duurzame ontwikkeling 2000-2004	VID/SO-DUU009
Energie	
Strafwerk REG	VID/SO-VER012
Land- en tuinbouw	
Van hoeveverfraaiing tot landschappelijke bedrijfsintegratie	VID/SO-LAN001
De hedendaagse varkenshouderij.(ook geschikt voor secundair)	VID/BO-LAN017
Lucht	
Frans spaart de lucht	VID/SO-LUC006A
Milieu Zorg Systeem	
Passie voor groen	VID/SO-MZS011
Verkeer	
School en mobiliteit	VID/SO-VER002
Vul die lege plaatsen	VID/SO-VER018
Water	
Frans en Els sparen water	VID/SO-WAT015
DVD	
Energie	
Strafwerk REG	DVD/SO-ENE013
Milieu Zorg Systeem	
Passie voor groen	DVD/SO-MZS012
Natuur algemeen	
Aigoual, een Woud dat herleeft	DVD/SO-NAT028

(voor meer informatie zie documentatiecentrum)

Posters en wandplaten

VOGELS	PO-VOG
Zangvogels	PO-VOG 001
Blauwborst (2)	PO-VOG 002
Steenuil (2)	PO-VOG 003
Kerkuil	PO-VOG 004
Kluut	PO-VOG 005
Torenvalk (2)	PO-VOG 006
Bosrietzanger	PO-VOG 007
Onze nachtroofvogels	PO-VOG 008
Onze dagroofvogels	PO-VOG 009
Zangvogels van bos en park	PO-VOG 010
Zangvogels van beemd en veld	PO-VOG 011
Zeldzame vogels van België	PO-VOG 012
Trekvogels	PO-VOG 013
Bruine kiekendief	PO-VOG 014
Ooievaar (hoort bij educatief pakket) (3)	PO-VOG 015
Nestkasten (2)	PO-VOG 016
Birds of mountains and woodlands	PO-VOG 017
ZOOGDIEREN	PO-ZOO
Hoe lang nog...? (vossen)	PO-ZOO 001
Nederlandse zoogdieren	PO-ZOO 002
Bedreigde diersoorten	PO-ZOO 003
Roof- en hoefdieren	PO-ZOO 004
Bunzing	PO-ZOO 005
Onze roofdieren	PO-ZOO 006
Vleermuizen	PO-ZOO 007
Kleine zoogdieren	PO-ZOO 008
Egel (hoort bij educatieve pakketten) (3)	PO-ZOO 009
Vleermuis (hoort bij educatieve pakketten) (3)	PO-ZOO 010
Das (hoort bij educatieve pakketten) (6)	PO-ZOO 011
Otter (hoort bij educatieve pakketten) (4)	PO-ZOO 012
Cats	PO-ZOO 013
Dogs	PO-ZOO 014
Horses	PO-ZOO 015
REPTIELEN EN AMFIBIEN	PO-REA
Er schuilt een adder in het gras...dat mag.	PO-REA 001
Hagedissen en slangen...met uitsterven bedreigd!	PO-REA 002
Kikker (hoort bij educatieve pakketten) (2)	PO-REA 003
Alpenwatersalamander (2)	PO-REA 004

De ontwikkeling van de kikker	PO-REA 005
Kamsalamander	PO-REA 006
<i>DIEREN EN WATER</i>	<i>PO-DEW</i>
bekken van Dijle en Zenne (waterkwaliteit)	PO-DEW 001
Vijverbiotoop (2)	PO-DEW 002
Leven op en om het water	PO-DEW 003
Leven in het water	PO-DEW 004
Riet-en watervogels	PO-DEW 005
Zoetwatervissen van België	PO-DEW 006
Nederlandse zoetwatervissen	PO-DEW 007
Biotische index aan de hand van de macro-invertebraten	PO-DEW 008
Druk leven in en rond het water (2)	PO-DEW 009
Waterplanten (6)	PO-DEW 010
Sloot en plas	PO-DEW 011
Bekken van de Maas (waterkwaliteit)	PO-DEW 012
Demerbekken (waterkwaliteit)	PO-DEW 013
<i>INSECTEN EN SPINNEN</i>	<i>PO-IES</i>
Spinnen van België	PO-IES 001
Vooraanzicht van een spin	PO-IES 002
Sprinkhaan	PO-IES 003
Het leven van de honingbij	PO-IES 004
De honingbij (bouwschema, ontleedkunde)	PO-IES 005
Geelvlakheidlibel (2)	PO-IES 006
Koninginnepage (2)	PO-IES 007
Vlinders (onze dag- en nachtvlinders)	PO-IES 008
Onze vlinders	PO-IES 009
British butterfly identification chart	PO-IES 010
Caterpillars of butterflies	PO-IES 011
Caterpillars of moths 1	PO-IES 012
Caterpillars of moths 2	PO-IES 013
British butterflies (Fritillaries, tortoiseshells and their relatives)	PO-IES 014
British butterflies (Brown butterflies and their relatives)	PO-IES 015
British butterflies (The blues, coppers and hairstreaks)	PO-IES 016
British butterflies (The whites, skippers and swallowtails)	PO-IES 017
British hawk moth identification chart	PO-IES 018
Dagvlinders op hun voedselplanten	PO-IES 019
Dragonflies (libellen)	PO-IES 020
<i>ZWAMMEN EN KORSTMOSSEN</i>	<i>PO-ZEK</i>
Lichens and air pollution (klein)	PO-ZEK 001
Lichens and air pollution (groot)	PO-ZEK 002
Amethistzwam (2)	PO-ZEK 003

Vier seizoenen paddestoelen	PO-ZEK 004
Inheemse paddestoelen	PO-ZEK 005
Fungi	PO-ZEK 006
Some edible fungi	PO-ZEK 007
Some poisonous fungi	PO-ZEK 008
<i>PLANTEN/BOMEN</i>	<i>PO-PEB</i>
Geneeskrachtige planten	PO-PEB 001
Giftige planten - kruiden (2)	PO-PEB 002/1
Giftige planten – houtige gewassen (2)	PO-PEB 002/2
Naaldbomen en heesters	PO-PEB 003
Onze loofbomen	PO-PEB 004
Onze inheemse beschermde planten 1 tot 20 (3)	PO-PEB 005/1
Onze inheemse beschermde planten 21 tot 40 (3)	PO-PEB 005/2
Alpenplanten	PO-PEB 006
Trees	PO-PEB 007
Roses	PO-PEB 008
Inheemse bomen (2)	PO-PEB 009
Bomen om ons heen (zomer- winterprofiel) (2)	PO-PEB 010
Gewone dopheide (2)	PO-PEB 011
Wilde orchideeën	PO-PEB 012
Een boom vertelt zijn levensverhaal (dwarsdoorsnede) (2)	PO-PEB 013
Inheemse geneeskrachtige planten	PO-PEB 014
Keukenkruiden	PO-PEB 015/1
Keukenkruiden	PO-PEB 015/2
Planten waarvan wij leven	PO-PEB 016
Wilde planten voor bijen	PO-PEB 017
Aromatic herbs (2)	PO-PEB 018
Medicinal plants	PO-PEB 019
Kitchen garden	PO-PEB 020
Culinary herbs	PO-PEB 021
<i>LANDBOUW/TUINBOUW/VEETEELT</i>	<i>PO-LTV</i>
De dieren op de boerderij	PO-LTV 001
Machines in de land- en tuinbouw	PO-LTV 002
Groenten-, fruit- en sierteelt	PO-LTV 003
Ik draag een hele industrie (over alle toepassingen van een koe in de industrie)	PO-LTV 004
Er gaat niets verloren aan mij (over alle toepassingen van een varken in de industrie)	PO-LTV 005
Schapen (toepassingen)	PO-LTV 006
Landbouweducatie basisonderwijs: De melkweg	PO-LTV 007/1
Landbouweducatie basisonderwijs: De aardappelstraat	PO-LTV 007/2
Landbouweducatie basisonderwijs: De beenhouwersstraat	PO-LTV 007/3

Landbouweducatie basisonderwijs: Van tuin tot tafel	PO-LTV 007/4
Landbouweducatie basisonderwijs: De broodstraat	PO-LTV 007/5
Thuis composteren: tips voor een afvalarme tuin	PO-LTV 008/1
Thuis composteren: werking van het composteren	PO-LTV 008/2
Thuis composteren: verschillende systemen	PO-LTV 008/3
Farming and wildlife care for the countryside	PO-LTV 009
LANDSCHAPPEN / BEHEER	PO-LEB
De bescherming van de belangrijkste vogelgebieden in Europa	PO-LEB 001
Kleine landschappen	PO-LEB 002
Bedreigde landschappen algemeen (2)	PO-LEB 003
Bedreigde landschappen: natuurlijke bossen	PO-LEB 003/1
Bedreigde landschappen: de duinen	PO-LEB 003/2
Bedreigde landschappen: de polders	PO-LEB 003/3
Bedreigde landschappen: beekvalleien	PO-LEB 003/4
Natuurbeheer in waterrijke gebieden	PO-LEB 004/1
Natuurbeheer in beekvalleien (2)	PO-LEB 004/2
Natuurbeheer in heidegebieden	PO-LEB 004/3
Kalkgraslanden	PO-LEB 005
Natuur in het Hageland	PO-LEB 006
Het Geuldal, (NI.) Limburgs landschap	PO-LEB 007
Het Geuldal ten zuiden van Epen	PO-LEB 008
Het Gooisch Natuurreservaat (2)	PO-LEB 009
De Limburgse natuurreservaten	PO-LEB 010
Demerbekken: Schulensbroek te Herk-de-Stad (2)	PO-LEB 011
Ons doel: behoud de poel! (5)	PO-LEB 012
Beheer in de reservaten	PO-LEB 013
Steun het reservatenfonds	PO-LEB 014
Natuurbehoud onze zorg sinds 1951 (2)	PO-LEB 015
Bermen	PO-LEB 016
Bekken van de Maas	PO-LEB 017
BIOTOPEN (FAUNA EN/OF FLORA)	PO-BIO
Onze heide	PO-BIO 001
Hooilanden (2)	PO-BIO 002
Houtwallen (2)	PO-BIO 003
Knotwilg (gebruik en natuur)	PO-BIO 004
Houtkant (gebruik en natuur)	PO-BIO 005
Behoud het bos(biotoop)	PO-BIO 006
In en rond de klimop	PO-BIO 007
Vogels in stadstuin	PO-BIO 008/1
Zwaluw, insecten en roofvogels	PO-BIO 008/2
Tegengaan vervuiling	PO-BIO 008/3

Kleine landschapselementen	PO-BIO 008/4
Het nu van insecten	PO-BIO 008/5
Tuin in de stad	PO-BIO 008/6
Hindernissen/verbindingswegen	PO-BIO 008/7
Zorgen voor de natuur	PO-BIO 008/8
On-kruid	PO-BIO 008/9
bloemenweide	PO-BIO 008/10
Een oase vol leven	PO-BIO 008/11
Natuur in de stad	PO-BIO 008/12
Meadows	PO-BIO 009
Chalk grassland	PO-BIO 010
Heathland	PO-BIO 011
Hedgerows	PO-BIO 012
Deciduous woodlands	PO-BIO 013
Sand dunes	PO-BIO 014
Waste grounds and weeds	PO-BIO 015
Fen and fen carr	PO-BIO 016
Bocages et prairies	PO-BIO 017
Fleurs de la pelouse calcaire (2)	PO-BIO 018
EDUCATIE	PO-EDU
Leefbare buurt (5)	PO-EDU 001
Geluidshinder / lawaai (5)	PO-EDU 002
Containerpark (2)	PO-EDU 003
Waterbesparing	PO-EDU 004
Als we nu niks doen, is het straks te laat! (2)	PO-EDU 005
De wonderen komen niet uit de lucht vallen (luchtvervuiling)	PO-EDU 006
Hun leefmilieu, uw zorg	PO-EDU 007
Oude geneesmiddelen	PO-EDU 008/1
Maak gebruik van het afval/containerpark	PO-EDU 008/2
Kwikbatterijen	PO-EDU 008/3
Afvalolie	PO-EDU 008/4
Periodiek systeem van de natuurlijke en kunstmatige elementen	PO-EDU 009
Periodiek systeem de elementen (2)	PO-EDU 010
Evolutie van de dieren	PO-EDU 011
Floepje en de lucht (3)	PO-EDU 012
Floepje en het water (3)	PO-EDU 013
Integraal waterbeheer: werken aan water	PO-EDU 014
Pak-je afval (3)	PO-EDU 015
Prijs Artous-Baillet Latour ter Bevordering van de gezondheid	PO-EDU 016
Reagentia-recycling	PO-EDU 017
Het grote landschapselement en het kleine landschapselement	PO-EDU 018

<i>DIVERSEN</i>	<i>PO-DIV</i>
Beschermde dieren	PO-DIV 001
Wereldboskaart	PO-DIV 002
Molens rond St-Truiden	PO-DIV 003
Minerals	PO-DIV 004
Natuurhulpcentrum Opglabbeek	PO-DIV 005
Soils of the world	PO-DIV 006
This year's most sensational perfume	PO-DIV 007/1
Cigarettes don't just kill people	PO-DIV 007/2
Safe sex starts here	PO-DIV 007/3
Dream car? (sustainable future)	PO-DIV 007/4
What makes bread rise and reindeer fly?	PO-DIV 007/5
Sterrenkaart	PO-DIV 008
Elsevier's invertebrate Fossils chart	PO-DIV 009
"Schadelijke" huisdieren	PO-DIV 010
Pormotieposter voor FSC-gelabeld hout	PO-DIV 011

De **catalogus** van de **Vlaamse Milieumaatschappij** die in het NME-bestand van het documentatiecentrum in 'het Groene Huis' is te vinden is bij 'Leefmilieu algemeen' van het secundair onderwijs, geeft een inventaris van (zeer talrijk!) beschikbare beeldfragmenten en programma's met betrekking tot milieu. De V.M.M. heeft deze programma's sedert 1994 systematisch opgenomen. Ze zijn te ontlene na bestelling bij VMM-documentatiecentrum, A. Van de Maelestraat 96, 9320 Erebodegem, tel. 053 72 64 65 en e-mail: info@vmmm.be.

Colofon

Uitgave van de deputatie van de provincieraad van Limburg:
Herman Reynders, Gouverneur-Voorzitter, Marc Vandeput, Walter Cremers, Gilbert Van Baelen, Frank Smeets, Jean-Paul Peuskens, Mieke Ramaekers, gedeputeerden en Renata Camps, provinciegriffier

Eindredactie: Bertie Vanderlee

Verantwoordelijke uitgever: Jan Stevens
Provinciaal Natuurcentrum, Het Groene Huis, Domein Bokrijk, 3600 Genk
tel: 011 26 54 54
E-mail: pnc@limburg.be
Website: <http://www.limburg.be/documentatiecentrum>

D/2011/5857/20